

AGLIF N USELMED UNNIG D UNADI USSNAN
TASDAWIT LMULUD AT-MÈEMMER N TIZI-UZZU
TAZEDDAYT N TSEKLIWIN D TUTLAYIN
AGEZDU N TUTLAYT D YIDLES N TMAZIYT

UṬṬun n umseḍfer :

UṬṬun n usnay :

**AKATAY N TAGGARA N USWIR N LMASTER
DEG TUTLAYT D YIDLES N TMAZIYT**

TAYULT: TUTLAYT D YIDLES N TMAZIYT

TAFERNA: TUSNA N TANTALIYIN

TAFERNA : TUSNA N TANTALIYIN

ASENTEL

**Tasleḍt n telyawit d tesnamkayt n umawal n uxxam n
Leqbayel aqbur ger snat temnaḍin :
Imceddalen d Weybalu**

- TALBI Hadjila
- YOUNSI Fairouz

- DJEMAI Salem

Aseqqamu n yimsekyaden :

- BEN IHEDDADEN Saliha
- DJEMAI Salem
- HOUACINE Mourad

Aselway
Amesnalay
Amsekyad

Tagrawt: 10/2016

Asenmer

Ad nerr tajmilt tameqqrant i sidi REBBI i d-ay yefkan tabyest d waffud. Ad asen-nini tanemmirt i wid akk i ay-d-yefkan afus n talelt deg uxeddım-agi-nney. I mass DJEMAI Salem i yellan d lmendad-ntey; i idefren akatay agi s useyti si tazwara n useggas, almi nessawed ad ten-ssali. i yimsulxa, acku yes-sen i d-negmer ammud n umahil-ayi, akk i wid d yegren afus n lemawna ama mectuhed ama meqqert i wakken ad nessiwed ad nexdem tazrawt agi. Mebla ma nettu imsekyaden, imi ula d nitni qeblen ad ay-d-fken ula ma cwit si wakud nsen, akken ad gren tamawt i wayen nessawed ad negmer, wa ad ay-d-seytin tucdiwin yellan deg-s.

Tanemmirt nwen

Abuddu

**Ad Adny ixeddim inni i Baba d yemman i d iyi-llan di Emendad, seg wass mi d-
euley.**

Ad t-Adny i w atmaten inni: Nabil d Nasim .

J lejdud-iw ad itewwel Rabbi di lεamur nsen.

Akk i twacult-iw : leεmum lexwal d warraw nsen akkit.

Akk wid i γ-d-dyefkan afus n lemεawna ama si lgerb ney si lbeεd.

Ad t-Adny i tecrikt-iw uxeddim, akken i nesteb, i nuzzel fell-as Fairouz.

Akk i temdukal-iw εzizen atas, yid-sen akat i d-εaccay atas deg wussan-iw:

Oniza, Mina, Fariza d Sikam.

Ma yella win nettu ay-isemmaḥ.

kadjila

Abuddu

**Ad Budday tezrawt-agi-nnay i Baba ad t-yerhem rebbi, d yemma ezizen ur d ayi-
sxassen kra seg wass mi d-luley.**

Ad t-buddey i watmaten-iw: Saaid, Ali d Yazid.

D tsetmatin-iw : Mamas, Dalila d Alğiya.

**J emalaykat n uxxam nney : Rafiq, Yunes, Liyas, Dikya, Emilyya, Alian,
Massi,jigo d Sifax.**

Akk i leemum, lexwul, d warraw-nsen.

Akk wid iyi-εawnen di tezrawt-agi.

Ad t-hduy i tecrikt uxeddim innu Djidji.

J temdukhal-iw akkit :

Mina, Wiza d Siham.

Win nettu ad-ay-isemmah.

Fairouz

➤ Tazwart :.....	08
➤ Ixef amezwaru : Tasleđt talyawit	10
➤ Ixef wis sin : tasleđt tasnamkayt	23
➤ Ixef wis tlata : tikerđiwin	29
➤ Tagrayt :	44
➤ Tiybula :	46
➤ Timerna :	48

Tazwart

Tazwart

Tamaziyt d agraw n tentaliyin, Tacawit, Tacelhit, Tamzabit, Tatergit, d Teqbaylit i yuyen amđiq wessieen, acku timnađin anda i tt-tmeslayen ur dukklent ara.

Imusnawen n tesnalsit imaziyen ; nnan-d lebni n wawalen n tentaliyin-agi yiwen-is, maca yal tantala tessemras awalen ulac-iten di tantala nniden. Ayen yerran amsefham ger-aset yewear, maħsub yal yiwet tesnulfa-d awalen i yiman-is.

Ger yimusnawen-agi ad d-naf CHAKER i d-yennan: «*chaque groupe emploie son ou ses parlars locaux qui sont guère utilisés que pour la communication intra-régionale* »¹.

Amur ameqran n yimaziyen n Lezzayer ttmeslayen Taqbaylit. Nettat day am tentaliyin nniden n Tmaziyt tebđa d timeslayin, acku yal tutlayt, tettneri, tettbeddil deg yal aswir. Ƨas yella wayen i yezdin gar tmeslayin-is yella dayen wayen i tent-yessemgirden, maca amgared agi macci d aewwiq, imi nezmer ad d-naf amili ameqran ger wawalen-a s tezrawin yettwaxedmen.

Nekkenti, tazrawt ntey tewwi-d awal Ƨef umawal n uxxam n Leqbayel aqbur.

Deg leqdic-ntey nejmeε-d amud n wawalen i yennan assay Ƨer uxxam n Leqbayel deg snat n Tyiwanin deg wayir n tubiret, ayen i d aƧ-icayben deg-s:

- Amek tella talya n wawalen-a, d ubeddel i ten-yettayen ?
- D acu-ten wassayen isnamkiyen i yellan ger wawalen-a ?

Asentel n tezrawt-ntey d tasleđt tasnalyamkant n umawal n uxxam aqdim n Leqbayel deg snat n temnađin : tayiwant n Tqarbust (AƧbalu) d Mayu (Imceddalen).

Nefren asentel-a acku nebya ad d-nemmeslay Ƨef umawal yezdin axxam aqdim n Leqbayel , imi ulac aƧas n tezrawin i yettwaxedmen fell-as, ladya deg snat n temnađin-a “AƧBALU” d “IMCEDDALEN ”. Akken dayen ad nessekfel awalen i yellan d iqburen i yettƧen abrid n jellu.

Deg tezrawt-ntey neđfer tarrayt n tsastant n wannar iwakken ad d-nejmeε ammuđ.

Deg tezrawt agi nessawed ad d-nejmeε azal n 288 n wawalen icudden Ƨer uxxam n Leqbayel aqbur, s lemεawna n kra n yimsaliyen.

Di tazwara ad nemmeslay Ƨef tesnarayt i d-yellan si tmukrist n uxeddim-ntey d wallalen-is, d ufran n usentel-ntey, d yisastanen iƧ-d-yefkan afus n lemεawna, dayen Ƨef usisen n snat n temnađin, tayiwant n “AƧBALU ” (Tqarbust) d “ IMCEDDALEN ” (Mayu) i d-yellan deg wayir n “Tubiret”,

¹ CHAKER S., 1996, *Manuel de linguistique berbère II « syntaxe et diachronie »*, ENAG, Alger, p. 1.

Tasastant n wennar-ntey deg snat n temnaḍin-agi, tewwi-aḡ-d ayen yeenan amawal n uxxam aqbur yer Leqbayel . Yas akken aṭas n yimsulya i d-nseqsa, maca yer kra kan i d-nufa amur ameqqran n tmusniwin.

Tannant-ntey i nexdem tella-d fsuset, mi neffey yer wannar ad nejmeε am mud, nsemres adiweni (tannant n wanar) d yimsulya, aseqsi yidsen yella-d s tutlayt n yal ass, d imsarah si lḡihaneey, amek i bennun at zik axxam aqdim? Dacu-ten walalen i semrasen i lebni-is? D acu unamek i refden wallalen-a?

Ma d uguren s tama n yimsulya ur d-nemlal ara, fkan-aḡ-d afud ameqqran, yerna tuget n wid nesteqsa llan d wid meqren di leemer, imi nitni εaccen-d tallit agi deg uxxam aqdim; ad d-nebder gerasen :

- Nna Faḍma, tesεa 78 sna di leemer-is, tewwet amek ara aḡ-d-tefk akk ayen yellan deg wallaḡ-is, azal n 4:52 n dqayeq i aḡ-d-meslay, igezm-as-d mmi-s s kra n wawalen i tettuu.
- Nna Baya 88 sna, ula d nettat u aḡ-d-cuḥ ara si tmusniwin-is, 5:00 n dqayeq d nettat d ameslay yef lebni n uxxam aqdim si lqaε alma d igenni.
- G.A (70 sna) et G.T (63 sna), d argaz d tmettut-is mmeslayen-aḡ-d yef uxxam aqbur, mmeslayen-d di ssin acku wa yebya ad d-yefk ugar n yisallen yef wayeḍ, yas akken leḥkawat nsen ur teqeid ara aṭas, maca ula d nutni ssawḍen aḡ-d-fken isallen yef wayen neḥwaḡ.
- T.M 80 n sna, nettat d nna Fatima wwint-d awal dayen yef wayen yeenan tazrawt agi ntey, ta tgezzem awal i ta, ta tebya ad sebgen leḥraca-s yef ta, tḥfen-t azal n 7 n dqayeq.
- Mebarki F, tesεa 70 n sna di laemer-is, tettidir deg wasif asemmad, d tameṭṭut n wexxam, tutlayt-is d taqbaylit, ala nettat kan i theddar, tewwid awal yef uxxam n Leqbayel d lebni-is deg uzal n 4 dqayeq, deg-sent temla-yay-d amek i t-bennun, d yismawen n wayen i nesseqdac.
- Medjat Saada, d tamyart tesεa azal n 80 sna di laemer-is, d taqeddact deg uxxam seg zik, tutlayt-is d taqbaylit, deg wazal n 7 n dqayeq tahkayay-d amek i bennun axxam deg temnaḍt n at Yexlef Akk d wawalen i seqdacen.
- B.F., tesεa 60 n sna deg laemer-is, d tameṭṭut n wexxam, tessan taqbaylit d taerabt, yas akken ur teyri ara aṭas. Tewwi-d awal yef lebni n wexxam seg lsaε amma d sqqef, d yismawen n yal taḥnayt deg uxxam.

Awal yef Uybalu

D yiwet n tyiwant i d-yezgan deg ussamer n wayir n Tubiret, tetṭef 60 i kilumitren di tqaεet, tesεa azal n 40000 n yimezday. Aybalu yer-s 5 n tuddar: Taqerbuzt, Ibehlal, At hemdun, Sellum, akk d Iyil ucekrid.

Awal yef Imceddalen

Ssawalen-as dayen “MAYU”. D tayiwant deg wayir n Tubiret, d nettat i d aqqaru deg ladayra, tesæa azal n 25563 n yimezday. Tebda d tudrin : At Yekhlef, Raffur (Iwaquren), At Ybrahim, Acif Asemmaḍ...

Axeddim ntay yebda yef tlata yehricen :

Deg uḥric amezwaru d taṣledt talyawit, anda i d-newwi awal yef lebni d talya n wawal (amawal yerzan axxam n Leqbayel aqbur) deg tutlayt.

Deg uḥric wis sin newwi- d yef teṣledt tasnamkayt n umawal yeqqnen yer uxxam n Leqbayel .

Deg uḥric wis tlata nexdem tasledt tamawalt i tkarḍiwin, akken ad d-naf tanḍawit n umawal yellan ger wawalen n Yimceddalen d Waybalu.

I. tazrawt talyawit n umawal

Ixef-a yerza talya n wawalen, deg-s ara nexdem tasleđt i umawal n uxxam n Leqbayel aqbur i d-negmer.

Talya, teskan-d ilugan s ways ddsen wawalen, tsebgan-d asiley d usuddem n wawalen.

Talyawit d ixef seg tesnilest, d nettat izerwen tayessa n wawalen, d aglam n yilugan i ten-iseddawen.

Ŷer DUBOIS J. : « *En grammaire traditionnelle la morphologie est l'étude des formes des mots (...) Par opposition à l'étude des fonctions en syntaxe (...). En linguistique moderne le terme de morphologie a deux acceptions principales : Ou bien la morphologie est la description des règles qui régissent la structure interne des mots. Ou bien la morphologie est la description à la fois de la structure interne des mots et des règles de combinaison de syntagmes en phrases* ». ²

Azar

Ŷer NAIT-ZERRAD: « *Le nom (ou le verbe) berbère est, comme en sémitique, composé d'une racine et d'un schème. La racine est constituée de consonnes exprimant une notion et le schème permis d'obtenir les noms et les verbes* ». ³

Azar D agraw n tergalin tinaşliyin n wawal, yezdi yef uzar argalan d uzar amawalan ur nesei ara anamek.

Ŷer DUBOIS J.: « *On appelle racine l'élément de base, irréductible commun à tous les représentants d'une même famille de langue.* » ⁴

Ŷer CANTINEAU J. : « *la racine est l'élément essentiel commun à un groupe de mots étroitement apparenté par le sens* ». ⁵

² DUBOIS J., 1994, *Dictionnaire de linguistique et des sciences des langages*, Larousse, Paris, p. 311.

³ NAIT-Zerrad K., 1995, *Tajerrumt n tmaziyt tamirant 1, Talyiwin*, ENAG, Alger, p. 41.

⁴ DUBOIS J., 1994, Op. Cit., p. 395.

⁵ CANTINEAU J., 1950, « *Racine et schème* », *Mélanges William Marçais*, Maisonneuve, Paris, p. 119-124.

awal	Aẓar	Amḍan n tergalin n uẓar
Tissi	S	Yiwet n tergalit
Tarett	R	
Tagest	GS	Snat n tergalin
Alim	LM	
Akal	KI	
Azru	ZR	
Tadimt	DM	
Tasara	SR	
Asqif	SQF	Tlata n tergalin
Adekkan	DKN	
Tagunsa	GNS	

Asalay d ticraḍ i nrennu i uẓar akken ad ay-d-yefk awal. Yer Cantineau J.: « *C'est la forme et la structure de signifiant* »⁶

Awal = aẓar + asalay

awal	Aẓar	Asalay
Ayanim	YNM	ac1ac2ic3
Ilzu	LZ	ic1c2u
ajgu	JG	ac1c2u
Tamdart	MDR	taC1C2ac3t
tazulixt	ZLY	taC1uC2ic3t

I.1. Isem

Isem d ameskil yemmaled amdan, ayersiw ney tayawsa.

Isem d win ibedden yef kraḍ tecraḍ tigejdanin: addad (ilelli, amaruz), tawsit (amalay, unti), amḍan (asuf, asget). Yer NAIT-ZERRAD K.: « *Le nom varie en genre (féminin, masculin), nombre (singulier, pluriel), en état (libre, annexion).* »⁷

⁶ CANTINEAU J., 1950, Op. Cit., p. 119-124.

⁷ NAIT-ZERRAD K., 1995, Op. Cit., p. 44.

Yer CHAKER S. : « *Le nom est défini par l'association d'une racine lexical, et d'un schème nominal, il combine obligatoirement avec les modalités centrales constituant un système d'opposition binaire* »⁸

I.1.1. Timitar tigejdanin n yismawen

Di tegzemt-agi nemmeslay-d yef tmitar tigejdanin (ticrađ) yettafaren isem aherfi, timitar-agi llant krađet, yal yiwet tebđa yef sin :

Tawsit	amaly	unti
Amđan	asuf	asget
Addad	ilelli	amaruz

I.1.1.A.Tawsit

D ticređt n yisem yeddsen yef umalay d wunti maca ttilin s tsuraf.

I.1.1.A.1. Amalay

D talya tamenzut ney tađerfit i d-yettas seg-s yisem deg tmaziyt.

Ter IMARAZENE M. : « *Le nom masculin en berbère (Kabyle) affiche à son initiale l'une des trois voyelles pleines (a, i, u)* ».⁹

Md:

Amalay s (A)	Amalay s (I)	Amalay s (U)
Afrag	Iyiyden	Ulmu
Axxam	Ilzu	Ul
Akal	Ini	Urey
Adyay		
Ajgu		
Amrar		
Alim		

I.1.1.A.2. Unti

Isem unti yettili-d s tmerna n tecrađ n wunti « t » yer tazwara ney taggara n yisem, ney talya n umalay iwumi i nrennu azwir d uđfir « t – t », « t – Ø ».

⁸ CHAKER S., 1991, *Manuel de linguistique berbère I*, Bouchéne, Alger, p. 119.

⁹ IMARAZEN M., 2007, *Manuel de syntaxe berbère*, Les Oliviers, Tizi-Ouzou, p. 11.

Yer NAIT-ZERRAD K. : « *Le nom féminin se forme généralement sur le masculin par la préfixation et la suffixation de « t »* »¹⁰.

Untiyen yesεan tieraq			Unti s tmerna n tearaq
(ta...t)	(tu...t)	(ti...t)	(t...Ø)
Taxabit	Tumlilt	Timeqhart	Tissi
Tazeεluqt		Tiymert	Tasga
Tazeεluqt		Tixmirt	Tuccanin
Tazribt		Tiyeryert	Tasara
Tazuliyt		tigejdit	
Tagnit			

I.1.1.A.3. Assayen ger umalay d unti

- Assay n usemzi d usemyer

Yer IMARAZENE M. : « *C'est la distinction faite entre des non-animés. C'est, en d'autres termes, la distinction de taille (grand et petit)* ».¹¹

Md:

Asemyer	Asemzi
Axxam	Taxxamt
Azulix	Tazulixt
ttaq	taqwiqt
Akufi	Takufit

- Assay n tayunt d ujemmal

Yer IMARAZENE M.: « *C'est une distinction entre le collectif et l'unité* ».¹²

Md:

Ajemmal	Tayunt
Aclim	Taclimt

¹⁰ NAIT-ZERRAD K., 2001, *Grammaire Moderne du Kabyle, Tajarumt tatrart n teqbaylit*, KARTHALA, Paris, p. 40.

¹¹ IMARAZEN M., 2007, *Manuel de syntaxe berbère*, Les oliviers, Tizi-Ouzou, p. 16.

¹² Idem.

Yer IMARAZENE M. : «*Certaine noms ne connaissent pas l'opposition de genre, ils ne s'affichent qu'au masculin uniquement ou alors au féminin* ». ¹³

Amalay ur nesɛi ara unti	Unti ur nesɛi ara amalay
Adaynin	Lædda
Akal	Takwat
Alim	Tamdart
Ilzu	Tasara
Ini	Tissi

I.1.1.B. Amɗan

D ticreɗt n yisem tuddes yef snat n talyiwin (asuf ‘asget) yettili-d s uɛddi seg yiwen (asuf) yer ugar (asget).

Yer SADEQ B. : «*Asuf deg-s yiwen n umdan, uyarsiw ney tyawsa, ma d asget deg-s aṭas (ugar n yiwen) yemdanen, yiyarsiwen ney tyawsiwin.* » ¹⁴

Yer IMARAZENE M. «*Le berbère possède un singulier et un pluriel. On distingue trois types de pluriel : le pluriel externe (ajout d'un suffixe), un pluriel interne (alternance interne) et un pluriel mixte (suffixe + alternance interne). Il y a modification de la voyelle initiale pour les trois types de pluriels (en général : a devient i).*» ¹⁵

Yerɣez d talyiwin :

I.1.1.B.1. Asget agensay (s tmerna n tehrayt)

Asuf	asget	Abeddel yeɗran
Afrag	IfragenEN
Ayanim	IyanimenEN
Acbayli	IcbayliyenYEN
Aqnaɗri	IqnaɗriyenYEN
Takufit	TikufiyinYIN
Tixmirt	TixmirinIN
Tadekkant	TidekkaninIN
Tancirt	TincirinIN
Timeɗhert	TimɗehrinIN

¹³ IMARAZEN M., 2007, Op. Cit., p. 16.

¹⁴ SADAQ B., *Awefus amaynut n tutlayt n tmaziyt*, HCA, p. 19.

¹⁵ IMARAZEN M., 2007, Op. Cit., p. 49.

I.1.1.B.2. Asget azyaray (s ubeddel n teyra nay s timlilit)

asuf	asget	Abeddel i yeḍran
Azru	Izra	u > a
Ajgu	Ijga	u > a
Tawwurt	Tiwwura	ϕ > a
Tagejdit	Tigejda	i > a
tagest	tigusa	ϕ > u..... ϕ > a

I.1.1.B.3. Asget s usdukkel n ugensay d uzyaray

Tettili tewsit-agi n usget mi ara yili ubeddel n teyra i yettilin dixel n yismawen akked d tmerna n yiwsilen yer tagra n yismawen.

Md:

asuf	asget	Abeddel i yeḍran
tasara	tisariwin	a > i + -win
afrag	Ifergan	ϕ + -an

- Llan yismawen d asufen ur sein ara isegten:

Md:

Akal

Tissi

Taret

Adles

Alim

-Llan yismawen d isegten ur sein ara asufen:

Md:

Tucanin

Tagunsa

I.1.1.C. Addad

D talya i yerfed wawal deg tefyirt ney gar wawalen is-d-yezzin, isem deg tmaziyt yur-s sin n waddaden (addad ilelli, d umaruz).

Yer NAIT-ZERRAD k. : « L'état d'annexion du nom se manifeste par une modification affectant sa voyelle initiale dans certains contextes grammaticaux : préfixation de « W » ou « Y » et/ ou maintien ou chute de la voyelle initiale. »¹⁶

I.1.1.C.1. Addad ilelli

D talya taħarfit n yisem deg tutlayt n tmaziyt, talya tamezwarut.

Yer IMARAZENE M. : « on dit qu'un nom est à l'état libre quand il apparait sous la forme qu'il prend habituellement lorsqu'il est hors syntagme ». ¹⁷

I.1.1.C.2. Addad amaruz

D talya n yisem yurzen s usrusu yer wawal i yeđfer. Sumata, yettili ubeddel di teyri tamazwarut, maca, tikwal ur yettili ara ubeddel.

Yer IMARAZENE M. : « le nom est dit à l'état d'annexion marqué; lorsqu'il subit des changements dans sa partie initiale, des modifications dans sa voyelle initiale et/ou préfixation d'une semi-voyelle ». ¹⁸

I.1.1.C.3. Talya n waddad amaruz

S tmerna n tzeğnağriyin W ney Y.

S ubeddel n teyra.

S uyelluy n teyri tamenzut.

Md:

Addad ilelli	Addad amaruz	Abeddel i yeđran
Akal	Wakal	Timerna n W
Alim	Walim	Timerna n W
Asqif	Wesqif	Timerna n W
Iyiyden	Yiyiyden	Timerna n Y
Amesmar	Umesmar	Abeddel n teyra (a/u)
Ađerri	Uđerri	Abeddel n teyra (a/u)
Tasga	Tesga	Ayelluy n teyra
Taxabit	Txabit	Ayelluy n teyra
Times	Tmes	Ayelluy n teyra
Iremmuæen	Iremmuæen	Ur ibeddel ara
Isulas	Isulas	Ur ibeddel ara

¹⁶ Nait-Zerrad K., 1995, *Grammaire du berbère contemporain (kabyle), Morphologie*, ENAG, Alger, p. 62.

¹⁷ IMARAZEN M., 2007, Op. Cit., p. 28.

¹⁸ Idem.

I.2. Tasleḍt talyawit n yismawen uddisen

Iwaken ad d-snulfu awal amaynut, d asuddes d usemlili n snat n tayunin n umawal (ama d isem ney d amyag) ney ugar, akken ad frurin seg-sen wawalen imaynuten. Ad naf :

I.2.1. Asuddes

Asuddes d allal n usnulfu n wawalen s usdukkel n sin yiferdisen ney ugar, yettak-d awal amaynut s unamek amaynut.

Ƴer MORTUREUX: « *le Composé est un mot qui apparaît, constitue de deux bases ou plus. La composition est donc un procédé de formation de mots par assemblages de bases entre elles* ». ¹⁹

Ƴer CHAKER S. : « *La composition: phénomène très marginale berbère, ne concerne que la formation du lexique* ». ²⁰

Ƴer NAIT-ZERRAD K. : « *La composition est une procédure qui n'est plus très productive en kabyle. On peut distinguer deux sortes de composés : (a) ceux ou les unités (nom, verbe ...) sont liées et et indissociables et (b) ceux ou les unités sont séparées (synapsie), éventuellement par une particule.* » ²¹

Ƴer IMARAZENE M.: « *La composition est l'un des procédés de formation lexicale attestés en berbère même si elle n'est pas aussi productive que la dérivation. Ce qui différencie ces deux procédé réside dans l'usage: chacun des monèmes qui forment un composé peut être utilisé ailleurs, alors que certains éléments qui forment le dérivé ne peuvent exister que dans un dérivé* ». ²²

Ƴer IMARAZENE M.: « *Il existe, en berbère, deux type de composés : Les composés par simple juxtaposition de deux unités et les composés par lexicalisation (composés synaptiques)* ». ²³

- Llant snat n tagayin n usuddes di tmaziyt:

-Asuddes s usenteḍ n yiferdisen.

-Asuddes s usdukel n yiferdisen.

I.2.1.A. Asuddes s usenteḍ

D asenteḍ n sin wawalen, ulac acu i ten-iferqen ttbanen-d amzun d yiwen n yisem, tayunt n umawal (isem, amyag) + Tayunt n umawal (isem, amyag).

Asuddes s usenteḍ yettili-d ilmend n waya:

¹⁹ MORTUREUX, 1997, *La lexicologie entre langue et discours*, SEDES, p. 46.

²⁰ CHAKER S., 1991, Op. Cit, p. 179.

²¹ NAIT-ZERRAD K., 2001, Op. Cit., p. 40.

²² IMARAZEN M., 2007, Op. Cit., p. 37.

²³ IMARAZEN M., 2007, Op. Cit., p. 36.

- Asenteđ n yisem yer yisem.
- Asenteđ n yisem yer umyag.
- Asnteđ n yisem yer tenzeyt.
- Asenteđ n yisem yer umernu.
- Asenteđ n urbib yer yisem.

Md:

Babeddar: isem + isem
bab + ddar

I.2.1.B. Asuddes s usdukkel

Awalen merra dduklen s wassay ajerruman (tanzeýt [n]...), yarna yal yiwen yehrez iman-is:

Asuddem s usdukel yettili-d ger snat n tayunin n umawal (ama d isem ney d amyag) ney ugar, maca mlalent s tenzeyt (n). Tđerru-d temsertit ger tenzeyt (n) d usekkil amezwaru n wawal wis sin.

Tayunin yedduklen zemrent ad ilin:

- Isem + n + Isem
- Isem + n + Isem uddis
- Isem + bu +Isem
- Isem + n + Arbib

Md:

Asalas alemmas
Taxxamt n leafya
Lqermud n Leqbayel

Isem uddis, iteddem timiter n yisem amezwaru, ma yella d amalay, isem uddis ad yili d amalay, ma yella deg waddad amaruz, ma yella d asuf, akken yella yisem amezwaru, ara yili yisem uddis.

I.2.2. Asuddem

Asuddem, d allal n usnulfu n wawalen di tutlayt, yettili-d s usdukkel ger sin yiferdisen ney ugar.

Asuddem yesea sin n wanawen: asuddem n tyara, asuddem n teyda.

Yer DUBOIS: « *Le terme de dérivation peut désigner de façon générale le processus des unités lexicales (...) la dérivation consiste en l'agglutination d'éléments lexicaux dont un au moins n'est pas susceptible d'emploi indépendant, en une forme unique* ». ²⁴

²⁴ DUBOIS J., 1999, Op. Cit., p. 106.

Yer CHAKER S. : « *La dérivation se définit en linguistique générale comme la procédure de formation de mots par combinaison d'un élément lexicale (appartenant à un inventaire ouverte) et d'un morphème grammatical (appartenant à un inventaire fermé).* »²⁵

I.2.2.A. Asuddem n teyda

Deg wassayen ger tqamit d uwšil n usuddem, ay-agi yetthulfu-as win yettmeslayen. iwsilen n usuddem ur ggiten ara, meena ttusexdamen akk yef tqamiyin.

I.2.2.A.1. Anawen n yismawen isuddimen

- Isem akmam

Isem akmam	Azar	Asalay
Ađerri	DR	ac ₁ c ₂ C ₃ i

- Isem n tigawt

Isem n tigawt	Azar	Asalay
Aslay	SLY	ac ₁ c ₂ ac ₃
Amezzi	MZ	ac ₁ C ₂ i
Areqqem	RQM	ac ₁ C ₂ c ₃
Asqaf	SQF	ac ₁ c ₂ ac ₃

- Isem n umigaw

Isem n umigaw	Azar	Asalay
Abennay	BN	ac ₁ C ₂ ay

- Isem n wallal

Isem n wallal	Azar	Asalay
Azemzi	MZ	ac ₁ c ₂ c ₃ i
Taderraet	DRE	ta _c ₁ C ₂ ac ₃ t

- Azemzi yusa-d seg tigawt asemzi (mezzi)

²⁵ CHAKER S., 1995, « *Dérivation : linguistique* », *Encyclopédie berbère*, volume XV, p. 1-2.

I.2.2.B. Asuddem n tyara

Asuddem n tyara yettili-d s wallus n uzar, ney s wallus n yiwet ney n snat n tergalin n uzar, ney s tmerna n yiwşilen.

Yer CHAKER S. : « *La dérivation expressive concerne tous les lexèmes qu'ils soient verbaux au nominaux.* »²⁶

I.2.2.B.1. Asuddem s usezleg ney s uęawed n tergalin

Awal	Allus
Iyiyden	(y)
Tiyeryert	(yr)
Aęeręaq	(ę)

I.3. Ismawen ireęęalen

Areęęal d taggayt n uzamul atlayan ney aęric deg-s, deg tutlayt ney tayed.

Areęęal s timmad-is yezmer ad yili d win n tseddast ney n umawal.

Yer CHAKER S.: « *depuis le début des temps historique, le berbère est quasi permanent en contact avec les grandes langues véhiculaires (punique, latin, arabe et français)* ».²⁷

Seg tazwara n talliyin n umezruy, anermis yezga gar tmazięt akk d tutlayin tuzzilin (tafiniqit, talatinit, taęrabt akk d tefransist

Yer MAHROUCHE M. L. « *L'emprunt est un processus d'incorporation et d'intégration d'un élément d'une langue à une autre* »²⁸

I.3.1. Leşnaf n yismawen ireęęalen

Mi ara nettmeslay yef ureęęal, llan deg-s kraę n lesnaf:

I.3.1.A. llan wid yemmuzyen

Yer IMARAZENE M.: « *ce sont ceux qui ont été complètement intégré sur différents plans (phonétique et morphologique) et qui n'affichent pas de différences ni de spécificités comparés aux mots d'origine berbère* »²⁹

²⁶ CHAKER S., *Un parler berbère d'Algérie (Kabylie) : (syntaxe)*, Université de Provence, p. 471.

²⁷ CHAKER S., 1991, *Manuel de linguistique berbère I*, Bouchéne, Alger, p. 216.

²⁸ Maęrouch Moęamed Lęacen, 2001-2002, *Caractéristiques lexicales de la poésie Kabyle ancienne mémoire de magistère de linguistique amazigh, université de Béjaia (Algérie)* p. 35.

²⁹ IMARAZEN M., 2007, Op. Cit., p. 31.

Arettal	Azar	Addad	Amɗan	Tawsit
Aqarmud	QRMD	Uqermud	Iqermuden	/
Tederraet	DRE	Tderraet	Tiderraein	Dree
Tayurfet	YRF	Tyurfet	Tiyurfatin	/
Areqim	RQM	Urqim	Irqimen	/

I.3.1.B. llan wid ur nemmuzyen ara

Yer IMARAZENE M.: « ce type d'emprunt a gardé sa structure telle qu'elle est dans la langue d'origine et n'a subi aucune influence morphologique ni même phonétique, en passant vers la langue berbère. Cette catégorie d'emprunts, née d'une nouvelle tendance chez les jeunes locuteurs en particulier qui usent beaucoup d'interférence linguistique et du code-mixing, est d'un usage limité puisqu'elle ne concerne que certaines catégories d'intellectuels et dans des situations particulières». ³⁰

Md:

Arettal	Azar
Babddar	BDR
Lædda	ED
Lsas	S
Ssqef	SQF
Ssur	SR

I.3.1.C. llan wid yemmuzyen cwiṭ kan

Yer IMARAZENE M.: «ce sont ceux qui ont subi l'influence du berbère sur le plan phonétique et qui ont gardé la morphologie qu'ils affichaient dans leurs langues d'origines» ³¹

Md:

Arettal	Azar	Ayen yemmuzyen
Lbir	BR	B > V
Lqaleb	QLB	B > V

³⁰ IMARAZEN M., 2007, Op. Cit., p. 32.

³¹ IMARAZEN M., 2007, Op. Cit., p. 31.

I.3.2. Ażar n iretalen

Tutlayt Tamaziyt am tutlayin nniċen, tređl-d awalen seg tutlayin tiberraniyin am Tfiniqit, Tafransit, maca amur ameġran yekka-d si tutlayt Taerabt, acku ameslay yella-d s waṭas ger Leqbayel d Waeraben, dayen d nettat i d tutlayt n leġran.

- **Iretalen n taerabt**

Wid n taerabt	Ażar
Adekkan	DKN
Amesmar	MSR
Asellum	SLM
Babddar	BDR
Dree	DRE
Lbir	BR
Lqaea	QE
Lqaleb	QLB
Lqarmud	QRMD
Leedda	ED
Lsas	LS
Ssqef	SQF
Ssur	ŞR
zzerb	ZR

- **Iretalen n tefransist**

Wid n tefransist	Ażar
Amajwar	MJWR
Lagref	LGRF
Lmaddarya	MDR
Lemdawed	MDW

Yer tagara n tezrawt talyawit, nessawed ad d-nefk talya n umawal yerzan axxam n Leqbayel , d wayen yessefk ad yili deg-sen ; timitar tigejdanin (tawsit, amđan d waddad), akked iretalen s wanawen-is

II. Tazrawt tasnamkant n umawal

Tasnamka d yiwen seg yeħricen n tesnillest, d tusna izarwen inumak n wawalen deg tutlayt, d wassayen yellan ger-asen. maca yal yiwen amek yesbadu aħric-agi.

MOUNIN G. yenna-d: « *Partie de la linguistique qui étudie le sens ou le signifie des unités lexicales, tantôt en liaison avec leurs signifiants (lexicologie, lexicographie), tantôt en eux-même (c'est alors la néologie)* »³²

TIDJET M. yenna-d : « *la sémantique est la science qui a pour objectif l'étude des significations linguistique. Mais le premier obstacle sur lequel bute cette discipline est le problème rencontré quand on veut définir ou délimiter avec précision cet objet: la «signification sociolinguistique* ».³³

Deg tutlayt n tmaziyt yal awal yesea anamek, deg uzar-ines; nezmar ad d-nessiley deg-s anamek ney ugar, dya nezmar ad d-naf kra n wawalen deg-sen tanmegla, kra nniđen tella deg-sen takenwa, wiyad sean assayen isnamkayen am win tlulya, d tgetnamka, d wassayen n umyellel d umyadef, ney amyekcem ger yinumak, deg uħric-agi-nney n tesnamka ad neered ad nezrew assayen-agi, yef wayen ad naf :

II.1. Asilay asnamkan n yismawen: deg-s sin yeħricen:

II.1.1. Assayen n umyellel

II.1.1.A. Amaway ~ Amettwawi

Amaway d umettwawi yiwen yekka-d seg wayed.

SALMINEN A. yenna-d: « *La relation hiérarchique peut se décrire en terme de genre et l'espèce L'hyponymie désigne la relation de genre à l'espèce et l'hyponymie est la relation de l'espèce au genre* »³⁴

SADIQI F. yenna-d: « amaway d assay asnamki, yes-s i nezmer ad d-nşennef awalen n tutlay »³⁵

Amaway	Amettwawi
Lqarmud	- lqarmud n Leqbayel -Lqarmud n urumi
Akufi	-Akufi imdewwer -Akufi amrabei

³² MOUNIN G., 1974, *Dictionnaire de la linguistique*, PUF, p. 293.

³³ TIDJET M., 1997, *Polysémie et abstraction dans le lexique Amazighe (kabye)*. Mémoire de magister de linguistique Amazigh – université de Bejaia, p. 24.

³⁴ SALMINEN A. N., 1997, *La lexicologie*, Armand Colin Masson, Paris, p. 241.

³⁵ SADIQI F., 1977, *Grammaire du berbère*, L'Harmattan, Paris, p. 244.

II.1.1.B. Agrew ~ Tayunt

D assayen i yellan gar yisem n tayunt d yisem amsegrew: yiwen yemmal-d yiwet n tyawsa ney amur deg-s, wayeđ yemmal-d agraw, tayawsa mi ara tili tegget, yezmer ad yili d isem unti ney d isem amalay, d asuf ney d asget.

Agrew	Tayunt
Alim	Tulmut
Axxam	Taxxamt
Ncir	tancirt

II.1.2. Assayen n teyda

II.1.2.A. Takenwa

Dagi nettaf sin n wawalen (ismawen) yer-sen yiwen n unamek maca mgaraden deg talya, ihi assay yellan gar wawalen-a d assay asnamkay.

LEHMANN A. akk Berthet nnan-d« *La synonymie est la relation d'équivalence entre deux ou plusieurs unités lexicales qu'ont les morphologies différentes.* »³⁶

Md:

Awal	Aknaw-is
Adles	Tagunsa
Asalas	Ajgu
Asyar	Ncir
Ayeddid	Tazaeltuqt
Azru	Adyay
Taxxamt	Tayurfet
Tissi	Taerict
Asalas alemmas	Lğazya
lemdawed	Amajwar
Tasara	Lcedda
Tiyeryert	Tagnit
Tiyeryert	Lqaea

³⁶ LEHMANN A. et MARTIN BETHET F., 1998, *Introduction à la lexicologie (sémantique et morphologique)*, Nathan, Paris, p. 54.

II.1.2.B. Tagetnamka

D isem yesean uger n yinumak, tagetnamka tetteawan tutlayt iwakken ur d-treţţel ara seg tutlayin nniġen.

SALMINEN N. yenna-d « *La polysémie est utilisé pour décrire le fait qu'une unité lexicale correspond à deux ou plusieurs signification* ». ³⁷

Md:

Awal	Inumak-is
Ayanim	-Imyi -D ateyyu -D ayefki n tfunast (adyes)
Axxam	-D lhara -D tawacult
Tuccanin	-D imyi -D nta n wuccen
Dree	-D lmeftaḥ -D lqewwa

II.1.2.C. Talulya

Deg umawal talulya d awal i d-n-susruy, nettarut am wayeġ , maca ur rfiden ara yiwen n unamek.

DUBOIS J. « *Dans le lexique, l'homonymie est un mot qu'on prononce ou/et qu'on écrit comme un autre, mais qui n'a pas le même sens que ce dernier.* » ³⁸

Awal	Inumak-is
Tagnit	Anamek 01: yusa-d seg agens, lmaena-is lqaæa i qaæden. Anamek 02: liḥala n umdan nagh n tyawsa.

³⁷SALMINIEN N., 1997, *La lexicologie*, Armand Colin Masson, Paris, p. 122.

³⁸DUBOIS J., 1994, *Dictionnaire de linguistique et des sciences du langage*, Larousse, Paris, p. 465.

II.2. Asemmi s ubeddel n unamek

Abeddel deg yinumak n yismawen deg uħric-nney ad d-yili s umarwes akk d uneflisem. Seg sin wudmawen-agi yezmer ad d-yeffey seg yisem, isem nniġen yeŝean anamek.

Llant kra n tyawsiwin ttusmant ilmend n tyawsa nniġen yettemkanzin.

II.2.1. Asemmi s umerwes

LEHMANN A. akk Berthet M.F yenna-d: « *La métaphore est un trope de rassemblement qui consiste à donner à un mot un autre sens en fonction d'une comparaison implicite.* »³⁹

DUBOIS J. « *LA métaphore est une figure rhétorique qui consiste dans l'emploi d'un mot concret pour exprimer une notion abstraite.* »⁴⁰

Awal	Inumak-is
Ajgu	1-Ajgu yettffen tisariwin n wexxam 2- Amdan elayen : argaz inna d aelayen am wejgu 3-Argaz n wexxam (aqqaru) : d netta i d ajgu n wexxam
Amesmar	1 -lħaġa n wuzzal : ttef tawwurt s umesmar 2-amečħaħ : tyelbeđ amesmar seg cceħa
Asellum	1-lmeđlae 2-win elayen mliħ : amdan agi d aelayen amzun d asellum.
Tigejdit	1-Asyer azuran yetfen isulas n wexxam 2-Tametħut n wexxam : argaz d asalas ,tametħut d tigejdit

II.2.2. Asemmi s uneflisem

D asexdem n yisem n tyawsa i tyawsa tayed, teqqen yer-s ney yella wassay gar-asant.

LEHMANN A. akk BERTHET: « *La métonymie est un trope par correspondance qui consiste à nommer un objet par le nom d'un autre objet en raison d'une contiguïté entre ces objets.* »⁴¹

³⁹ LEHMANN A. et MARTIN BERTHET F., 2000, Introduction à la lexicologie (sémantique et morphologie), DUMOD, Paris, p. 79.

⁴⁰ DUBOIS J., 1994, Op. Cit., p. 301.

⁴¹ LEHMANN A. et MARTIN BERTHET F., 1998, p. 82.

Md:

Awal	Asemmi ilmend
Tumlilt	Tettusemma ilmend n llun-is imi d amellal
Aæcciw	Ilmend n læec, d iceɛwawen isi yeebna
Asqif	Qqaren-as akken acku d afrag iseqqef

II.3. Anamek yeršan yef uzar n yisem

Isem	Azar	Azar i seg d-yekka
asqaf	SQF	Sqef
Aæcciw	EC	Læec
Lmeɖlæ	MDLE	Tlæ
Taderraet	DRE	Dree
Tagnit	GN	Agens
Tazeɛluqt	ELQ	Seɛlaq
Timeɖhart	DHR	ɖher
Tumlilt	ML	Amellal

II.4. Aserwes n umawal

Aserwes yettili s umili d umgired ger wawalen n tutlayt d temnaɖin.

II.4.1. Amili

Deg tesleɖt ntey nufa-d d akken amili gar snat n tmeslayin yettili s wawalen yesean yiwen unamek d yiwet n talya ama di tmeslayt-a ama di tayed.

Imceddalen	Aybalu
Acbayli	Acbayli
Aclim	Aclim
Adaynin	Adaynin
Ayanim	Ayanim
Amrar	Amrar
Axxam	Axxam

Azemzi	Azemzi
Lbir	Lbir
Ticerfin	Ticerfin
Tiymert	Tiymert
Zzerb	Zzerb
Tumlilt	Tumlilt
ttaq	ttaq

-Ad naf day awalen anamek-nsen d yiwen maca talya–nsen d lmantaq yemgared.

Imceddalen	aybalu
Aæmmur	Iremmuæen
Aðerri	Asqaf
Ayeddid	Tazeæluqt
Azru	Adyay
Dree	Taderraæt
Lagref	Ilzu
Asalas alemmas	Lğazya
Lmeðlae	Asellum
Tayurfet	Taxxamt
Lædda	Tasara
Tagnit	Lqaæa
Tagunsa	Adles
Tamdart	Timeðhart

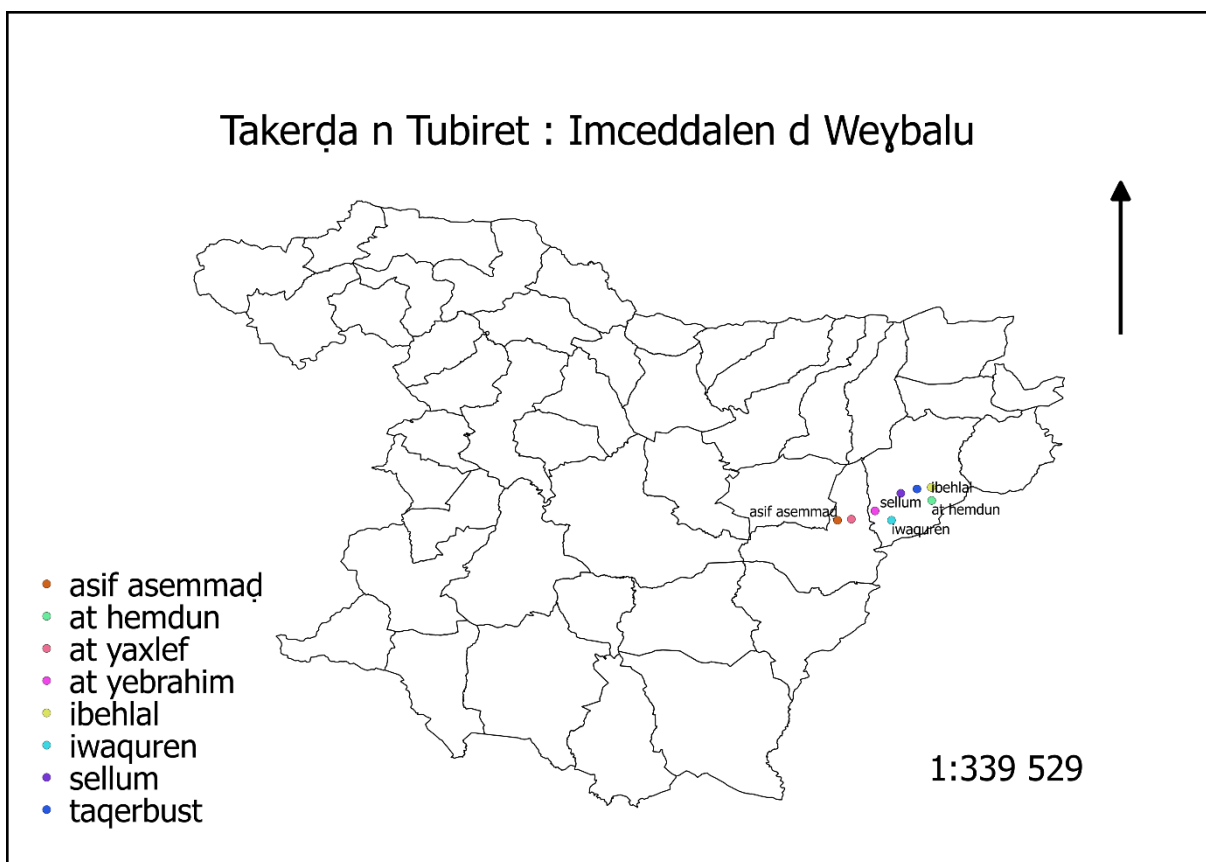
Yer tagara n tezrawt tasnamkayt n umawal yerzan axxam n Leqbayel aqbur, nessaweq ad d-nessebgen assayen isnamkiyen ger yismawen, ama d takenwa, talulya, tagetnamka...

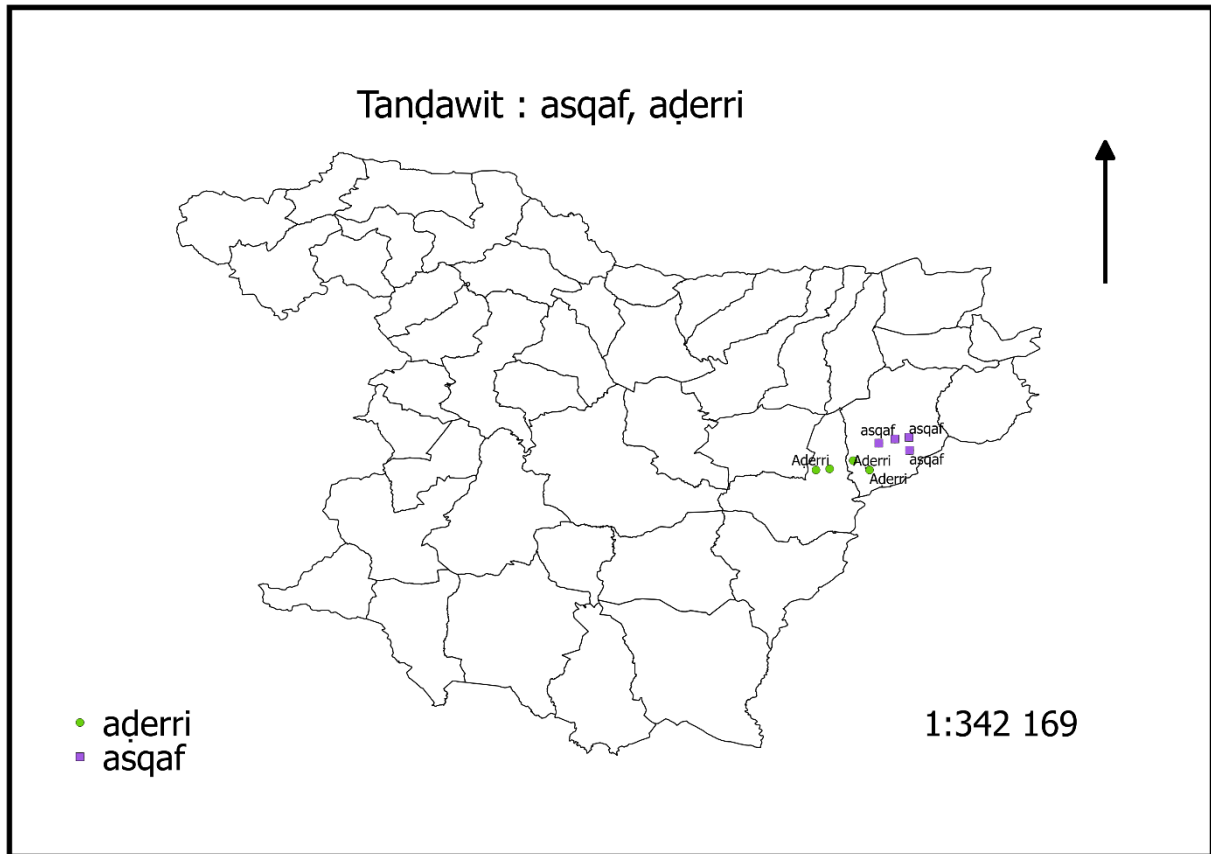
Tikerđiwin

Deg ixef wis tlata anexdem tikerđiwin ; anda ara d-nessebgen tañdawit n umawal yellan ger temnađt n Imceddalen akk d temnađt n Weybalu.

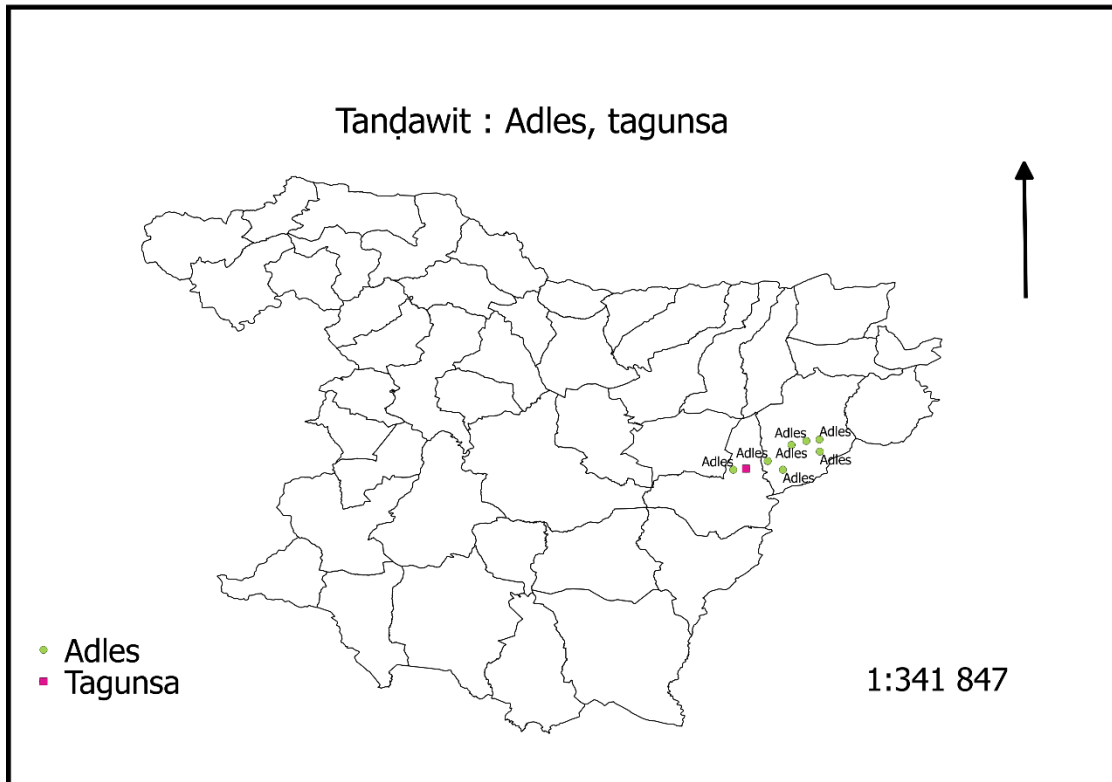
I wakken an siweđ ad nexdem taşleđt-agi-nney nessemres tlata n (logiciels) : « Google Earth », s-yes i d-nufa anda i d-zga tamnađt n Imceddalen d Weybalu s tudrin-nsent deg tkerđit.

Nessexdem day « Exel », sin akin nkkemel s « QGIS », s-yes i nessaweđ nhegga-d tikerđiwin-agi n tenđawit n umawal.

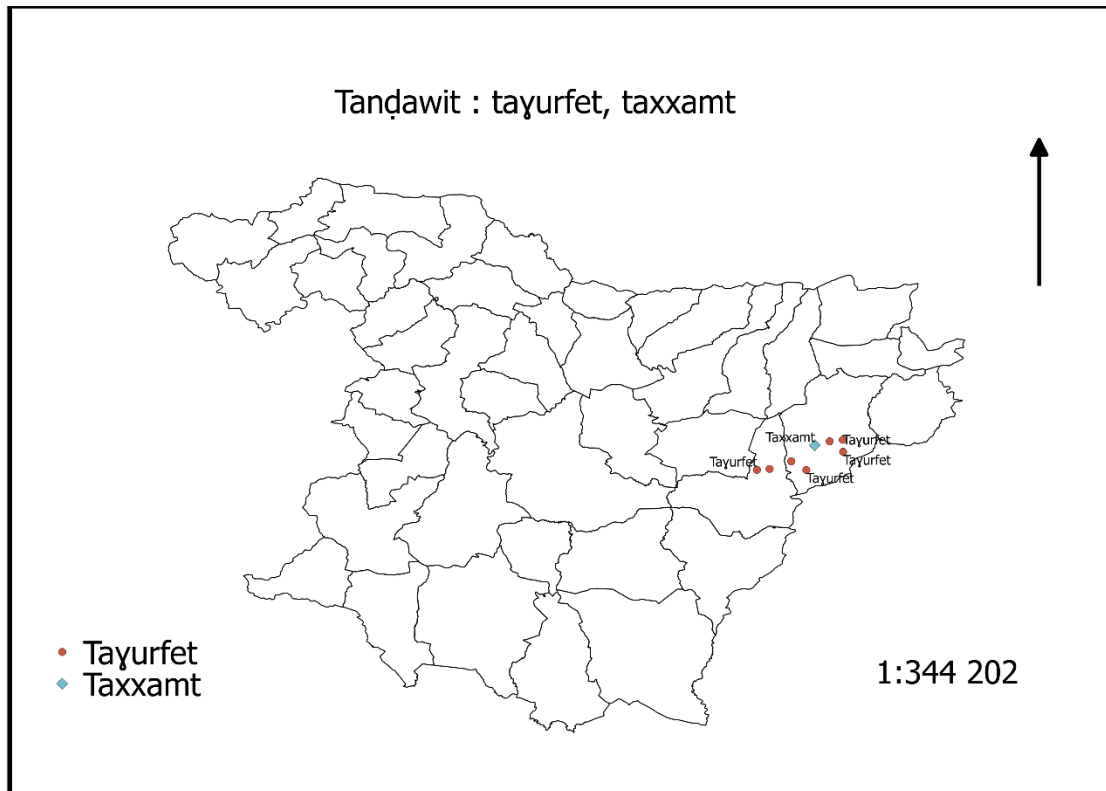

Deg tkerđit agi nbeggen-d tanđawit yellan ger Imceddalen d Weybalu , nufa-d belli : timnađin n Yemceddalen ssexdamen-t awal ađderi ma d tid n Weybalu ssemrasen-t awal asqaf. Lamaena yella wemsefham ger-asen.

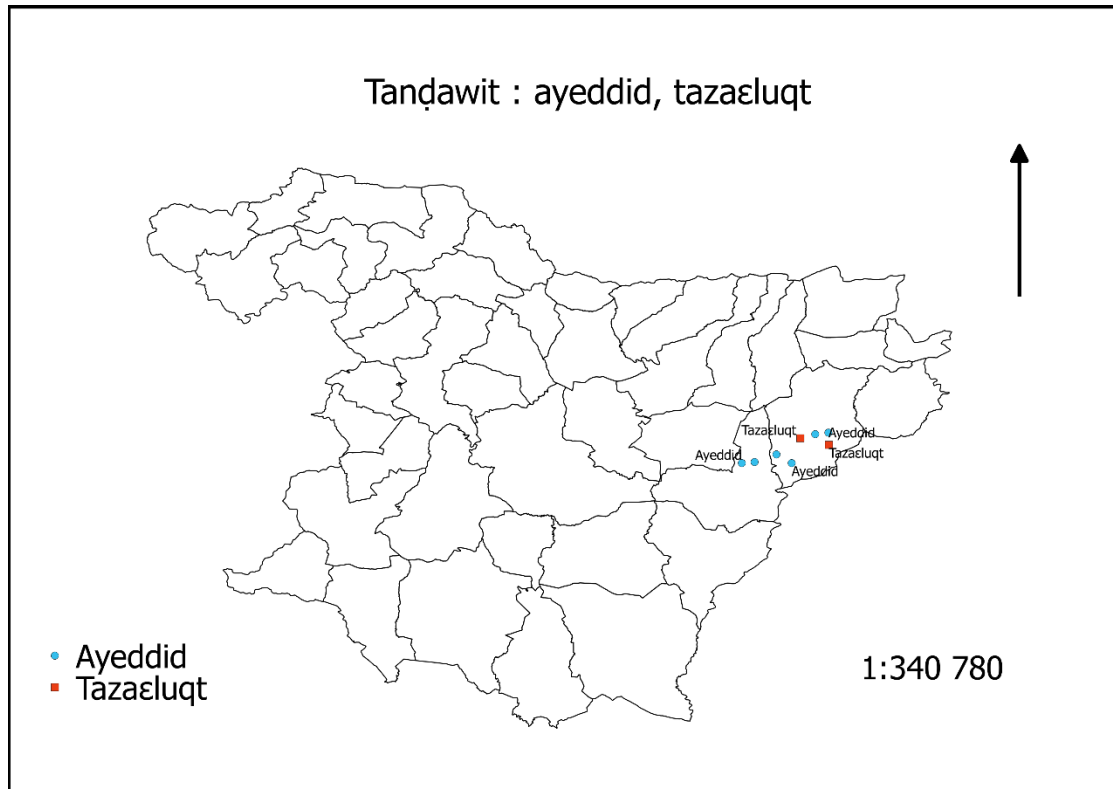

Deg tkerđit agi nbeğgen-d tanđawit n umawal yellan ger Imceddalen d Weybalu, nufa-d : timnađin agi semrasent akken ma llant adles, anager taddart n At yexlef deg tyiwant Yemceddalen ssexdamen tagunsa; yas akken ur tesemrasen ara tiyađ lamaena d awal imu sellen day zran anamek-is.

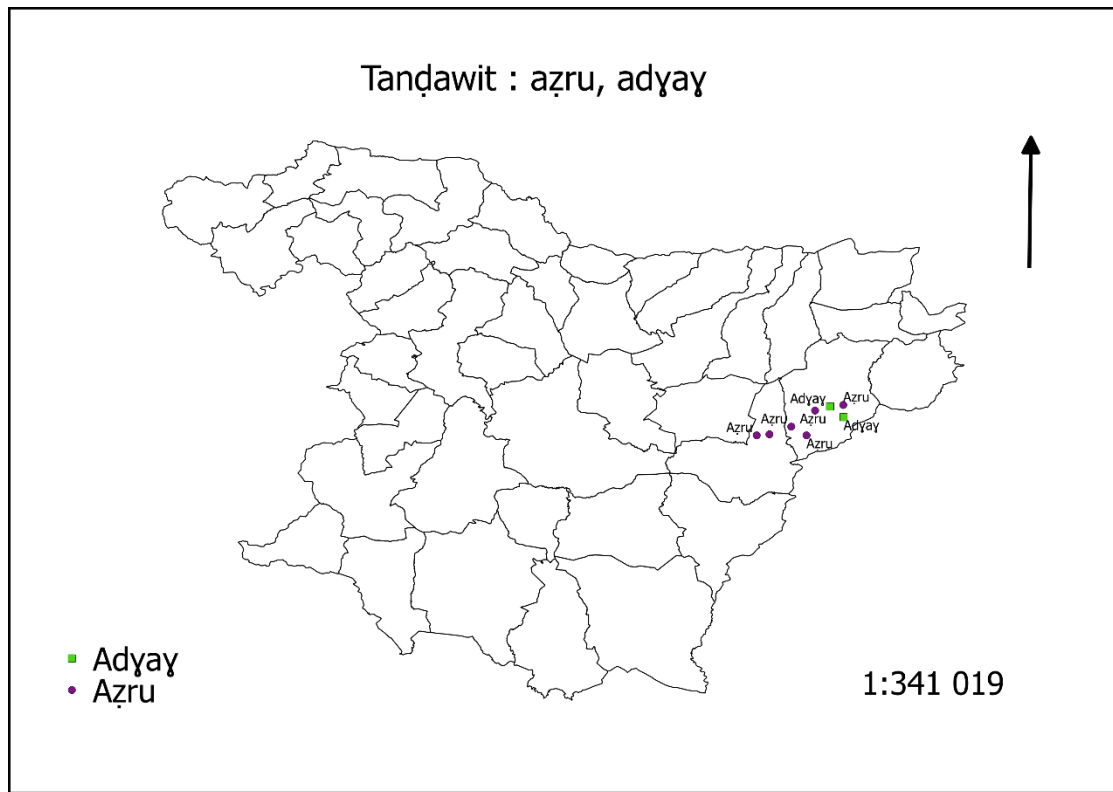
Deg tkerđit agi nbeggen-d tanđawit n umawal n wawal tayurfet :

Awal Tayurfet qqaren-t deg tyiwant n Imceddalen d tyiwant n Weybalu , anager taddart n Sellum deg Weybalu tessemras taxxamt.

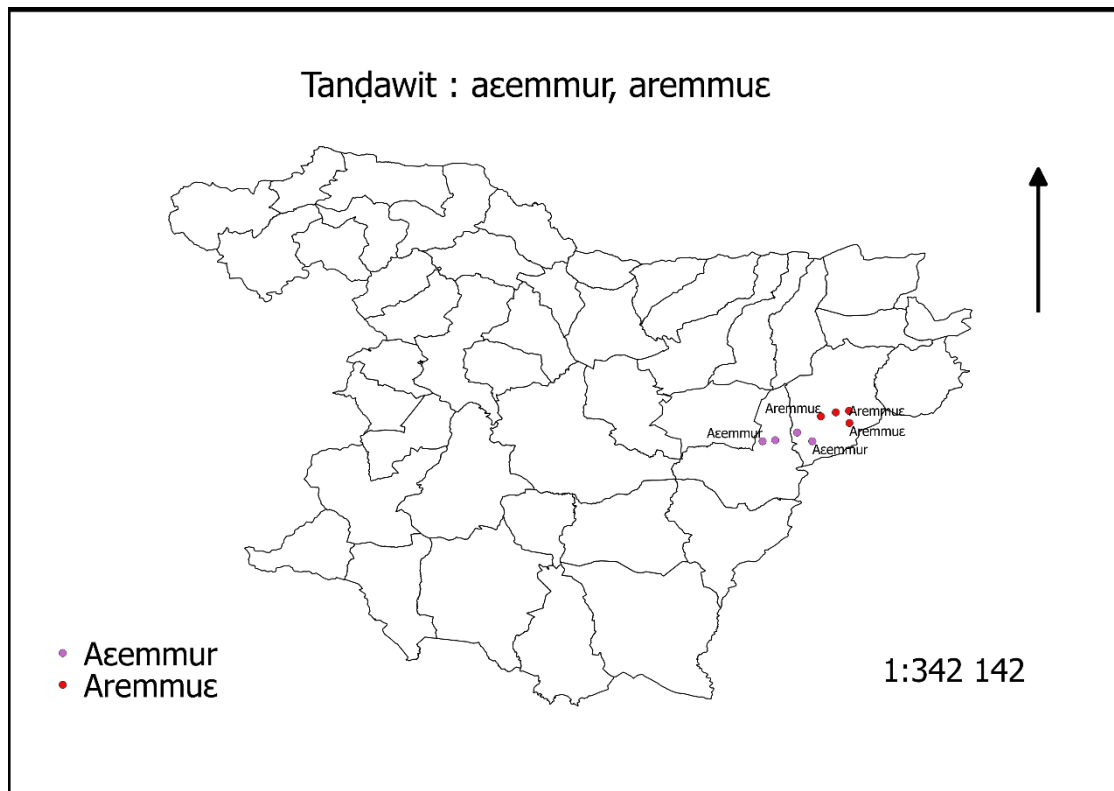

Deg tkerđit agi nbeğgen-d tanđawit n umawal yellan ger Imceddalen d Weybalu nufa-d ttudar n snat n tyiwanin agi semrasent ayeddid, lamaena taddart n Sellum akk d Wat ħemdun deg Weybalu qqaren awal tazaɛluqt.

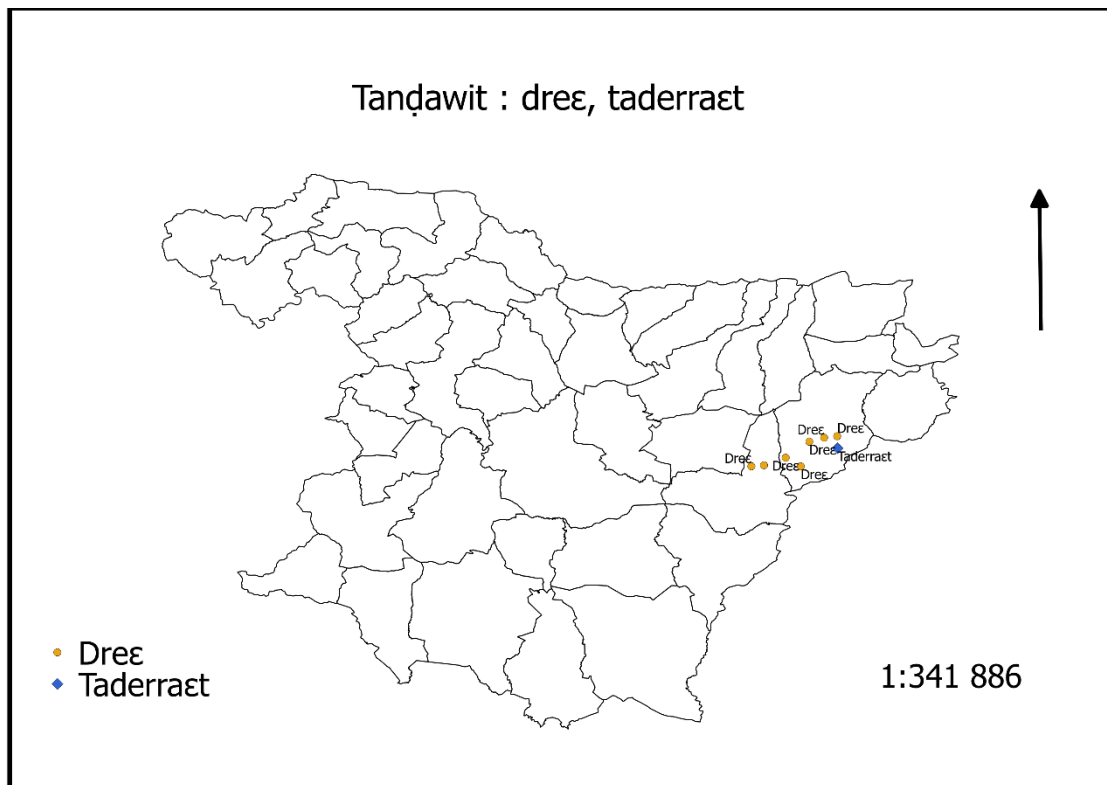
Awal n tazaɛluqt deg tyiwant n Yimceddalen ur tessinen ara, maca tuddar n Weybalu llan wid i at-yessaxdamen.

Deg tkerđit agi nbeggen-d tanđawit n umawal yellan ger Imceddalen d Weybalu nufa-d tayiwant n Yimceddalen tessemras azru ma d tayiwant n Weybalu tessemras adyay. Acku anect agi ur yammie ara amsefhem gar-asent.

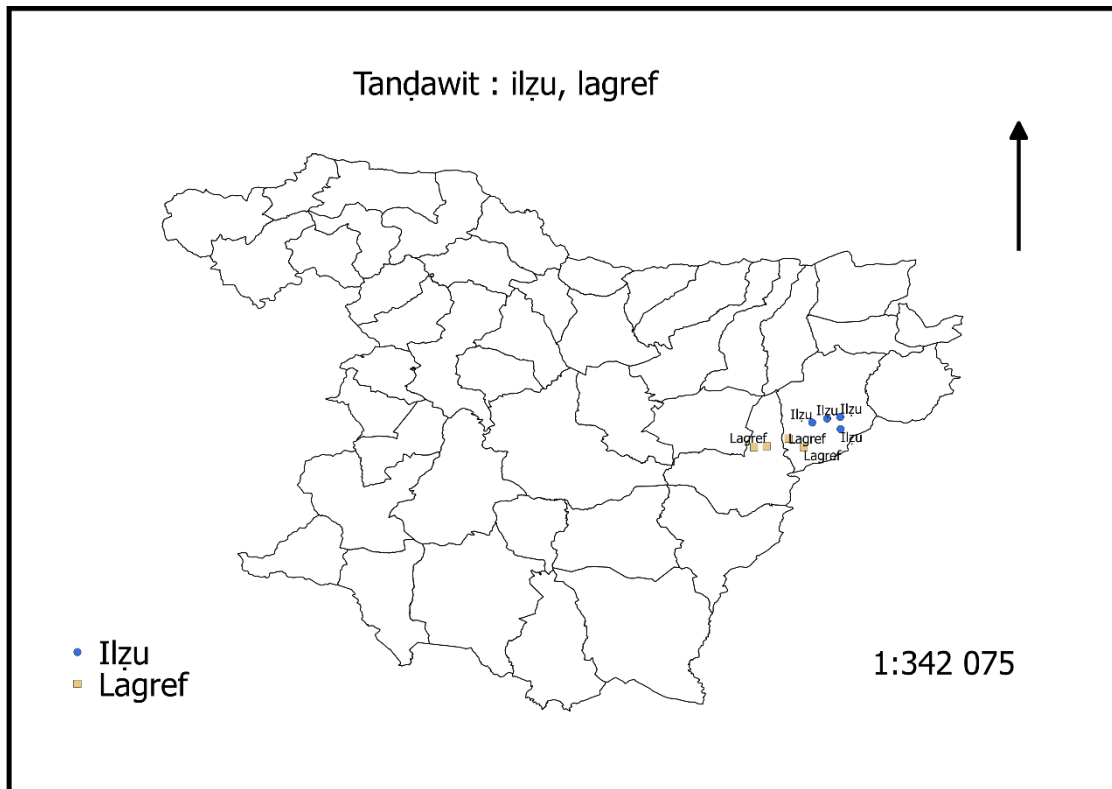

Deg tkerđit agi nbeğgen-d tanđawit n umawal yellan ger Imceddalen d Weybalu , nufa-d belli di tyiwant n Yemceddalen qqaren aemmur ma di tyiwant n Weybalu qqaren aremmue. Sin wawalen agi maḥsub d yiwen wawal yedra-as usezleg, ayen i d-yessufuyen tacbeyt.

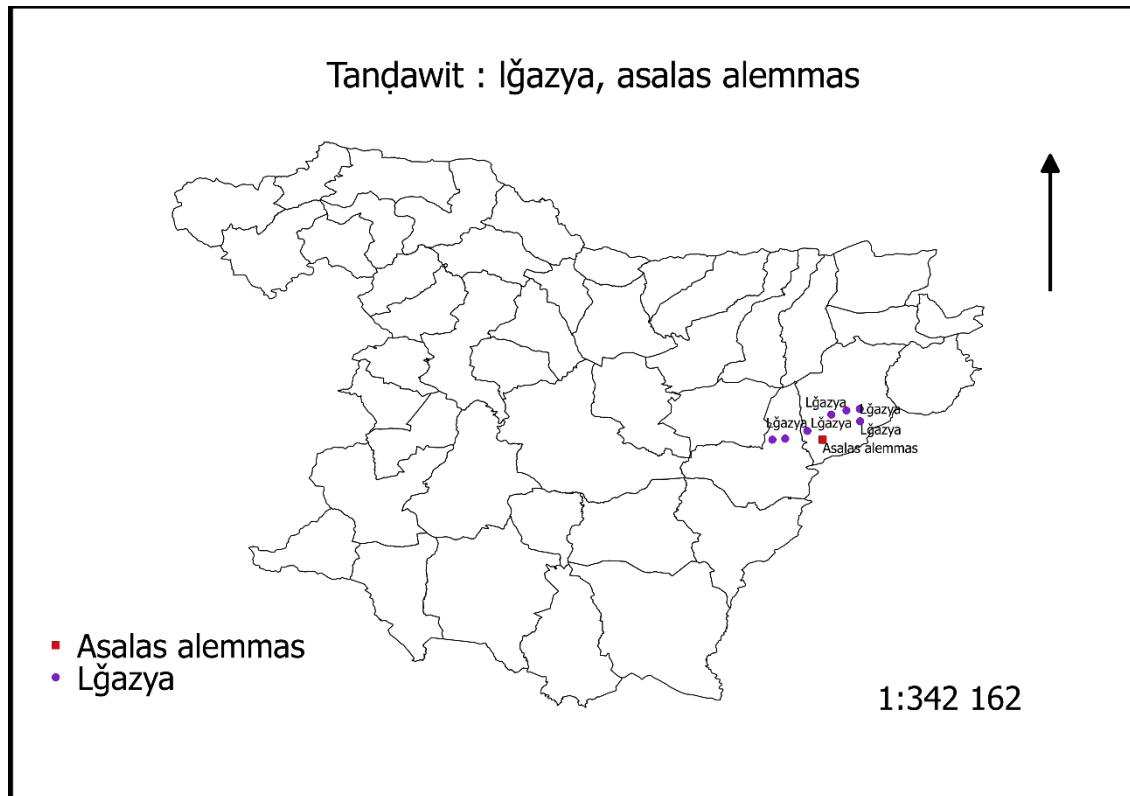

Deg tkerđit agi nbeggen-d tanđawit n umawal yellan ger Imceddalen d Weybalu nufa-d belli: Imceddalen qqaren dree kan, ma d aybalu yessemras-iten i sin acku taddart n At ħamdun qqaren taderraet.

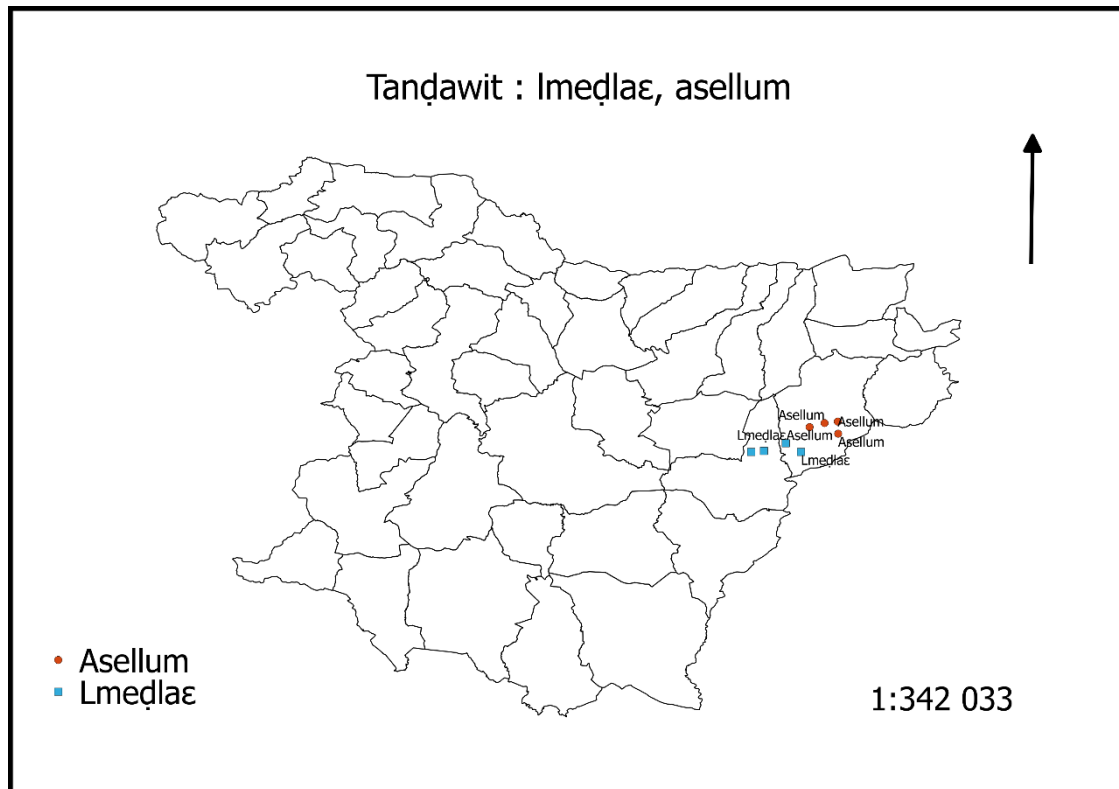
Amsefham yezga-d ur yeweir ara axařar taderraet yusa-d seg dree.

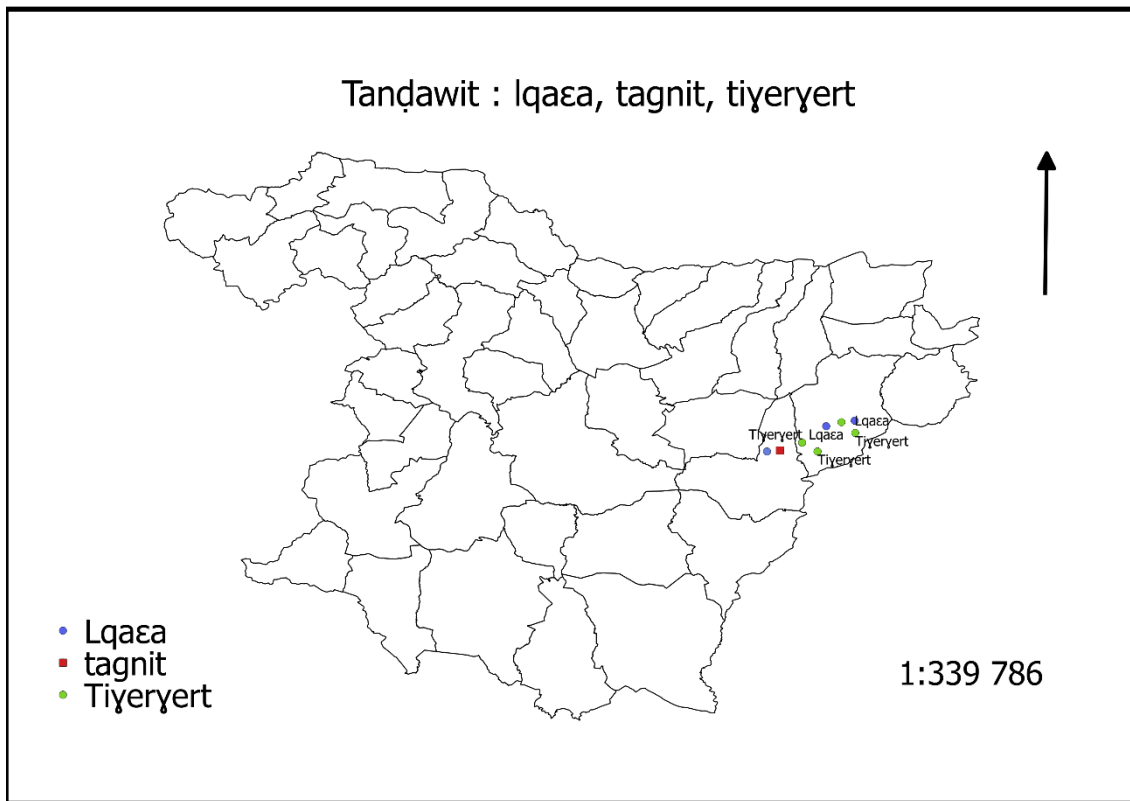
Deg tkerđit agi nbeğgen-d tanđawit n umawal yellan ger Imceddalen d Weybalu nufa-d akken : tamnađt n Imceddalen qqaren lagraf ma d tamnađt n Weybalu qqaren ilzu.

Deg tkerđit agi nbeggen-d tanđawit n umawal yellan ger Imceddalen d Weybalu nufa-d akken : Ađbalu yessemras kan lğazya , ma d tamnađt n Imceddalen ssexdamen-ten di sin acku taddart n iwaquren qqaren asalas alemmas.

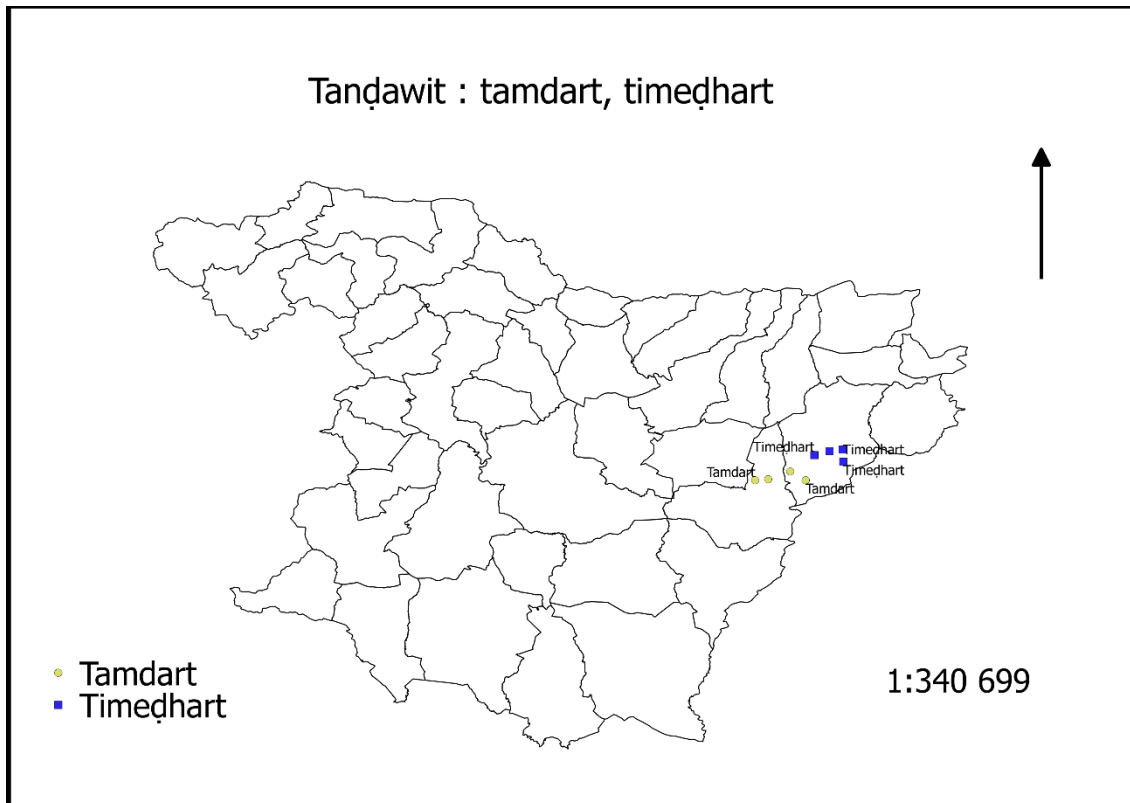
Deg tkerđit agi nbeggen-d tanđawit n umawal yellan ger Imceddalen d Weybalu nufa-d akken : tayiwant n Imceddalen qqaren lmeđlae, ma d tayiwant n Weybalu qqaren asellum. Amsefham gar-asen-t yella-d yeshel axaṭer ismawen agi di sin kkan-d seg taerabt.

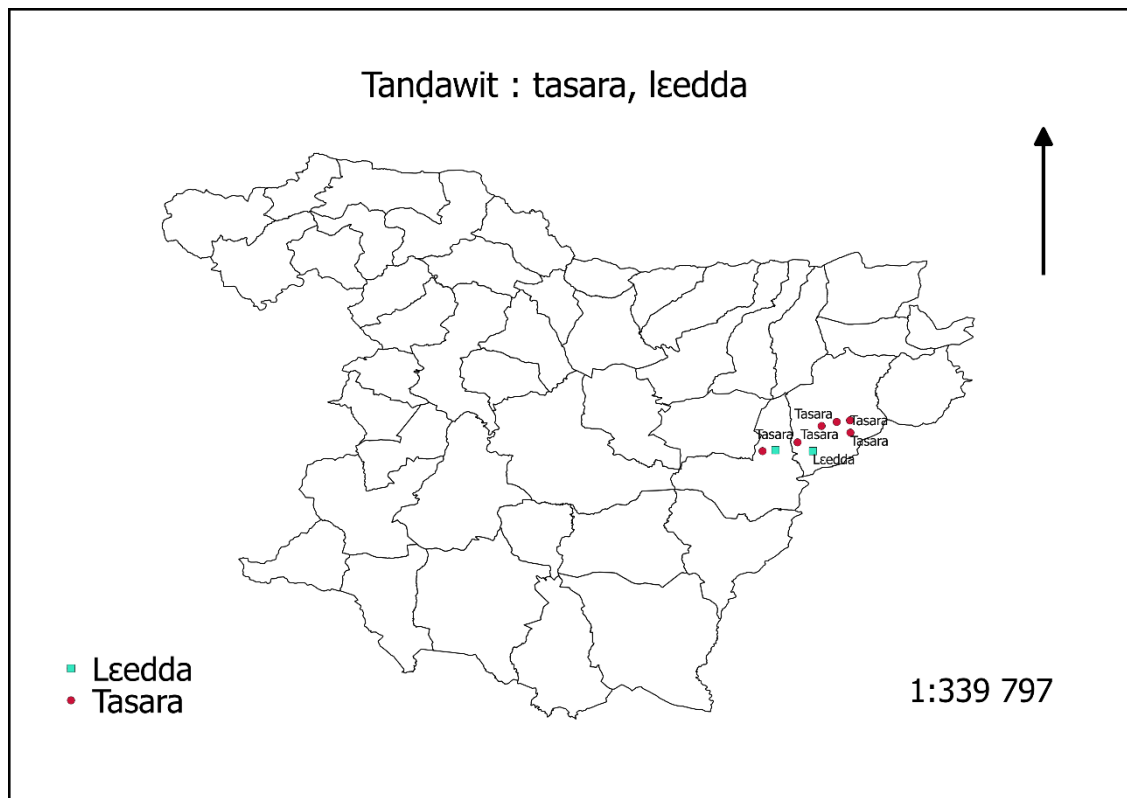
Deg tkerđit agi nbeggen-d tanđawit n umawal yellan ger Imceddalen d Weybalu nufa-d akken :deg temnađt n Imceddalen snat n tudrin (At ybrahim, d Iwaquren) ssemrasen-t tiyeryert, taddart n Wasif asemmađ qqaren lqaea, ma d At yaxlef qqaren tagnit.

Deg temnađt n Weybalu nufa-d day snat n tudrin (At Һamdun d Tqerbust) qqaren tiyeryert ma d snat nniden (Ibahlal d sellum) qqaren lqaea .

Dagi nufa-d akken amcabi d ameqran.

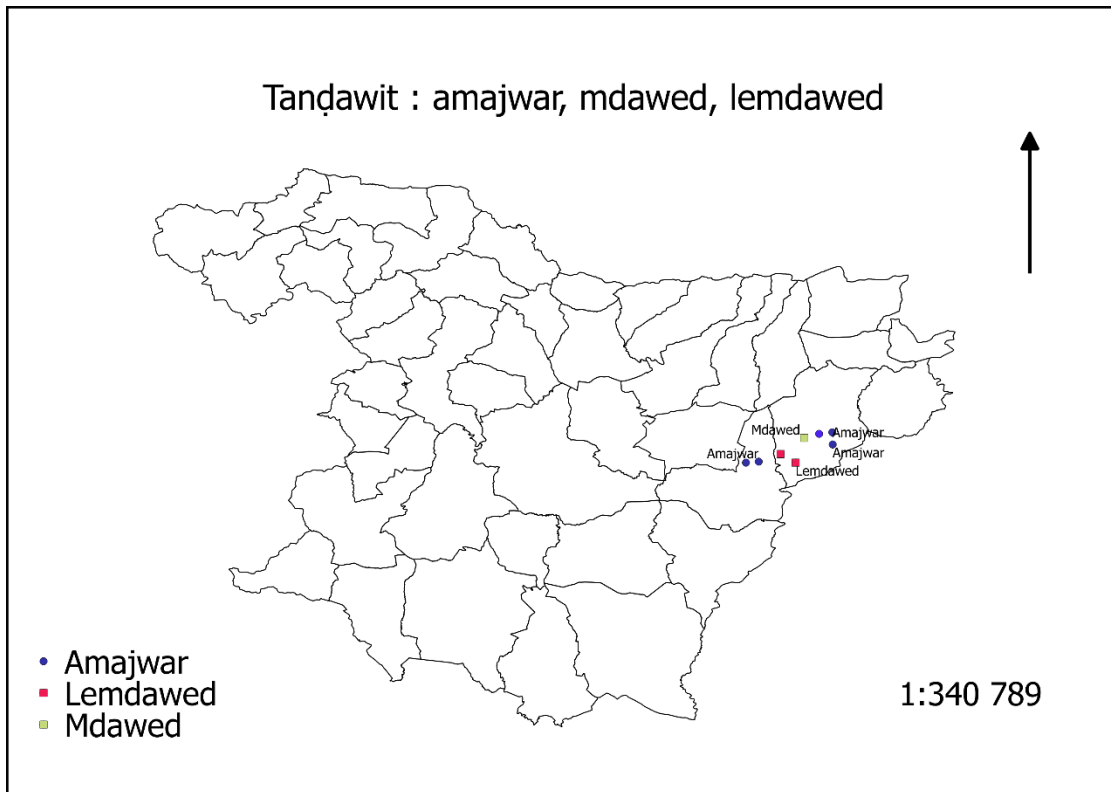

Deg tkerđit agi nbeğgen-d tanđawit n umawal yellan ger Imceddalen d Weybalu nufa-d akken : Imceddalen ssemrasen tamdart, ma d tamnađt n Weybalu qqaren timedhart.

Deg tkerđit agi nbeggen-dtanđawit n umawal yellan ger Imceddalen d Weybalu nufa-d akken : deg Imceddalen snat n tudrin (iwaquren d At yaxlef) qqaren lædda ma d snat nniđen (At ybrahim d wassif asemmađ) qqaren tasara.

Ma d tamnađt n Weybalu ssemrasen tasara kan.

Deg tkerđit agi nbeğgen-d tanđawit n umawal yellan ger Imceddalen d Weybalu nufa-d akken : deg Imceddalen snat n tudrin (At ybrahim d Iwaquren) qqaren lemdawed ma d snat nniđen (Assif aşemmađ d At yaxlef qqaren amajwar.

Ma deg temnađt n Weybalu , tlata n tudrin (Ibahlal, At Һamdun, Taqerbust) qqaren amajwar, acku deg taddart n Sellum qqaren mdawed.

yer taggara n teşleđt n tkarđiwin-agi nufa-d d akken, Һas ma yella wemgired ger snat n temnađin agi, acku yella umili akter. Awal ad tafed ssemrasent deg temnađin-nni i snat, nay sselen s-yes. Ayen yeğğan amsefham gar-asent yeshel.

Tagravt

Tagrayt :

Deg unadi-agi newwi-d awal yef umawal yezdin axxam aqbur n leqbayel di snat n temnađin, Aybalu d Imceddalen. Deg-s nexdem snat n tezrawin, talyawit d tesnamkit.

Ixef amezwaru : deg-s nemmeslay-d yef talya n wawal, d wamek tettbeddil tyessa-is i lmend n tmitar tigejdanin, asuf yer usget, unti yer umalay, akk deg waddad ilelli yer waddad amaruz. Nufa-d dakken di tmaziyt llant kra n tsuraf, anda yettili umalay war unti, d wunti war amalay, ney asuf war asget d usget war asuf. Ayen yeenan irettalen i d-yekkan si tutlayin tiberraniyin, d ayen yettaran amawal d amerkanti, s-yes i tettnarnay tutlayt, llan deg-s wawalen yemmuzyen, wid ur nemmuzyen, d wid yellan ger-asen.

Ixef wis ssin : yewwi-d yef yinumak n yismawen d usefhem nsen ilmend n wamek ttwasxedmen deg tutlayt, nbeggen-d assayen isnamkiyen yellan ger yismawen : assayen n umyellel d umyadef (amaway d umettwawi), (agraw d tayunt), assayen n teyda (takenwa, talulya, tagetnamka). Newwi-d dayen awal yef usemmi s ubeddel n unamek, deg-s sin n yeħricen : asemmi s umerwes d usemmi s uneflisem. Nufa-d deg-s inumak yeršan yef izuran n yismawen.

Ixef wis krađ : nexdem deg-s tikerđiwin, deg-sen nebgen-d ayen yeenan tanđawit n umawal yellan ger yemceddalen d uybalu, maca nufa-d akken amgired yellan mačči d ameqqran.

Nessarem dakken nessawed ad d-nerr yef yisteqsiyen n tmukrist i d-nefka tazwara n akatay ntey.

Tribula

- CANTINEAU J., « 1950 *Racine et schème* » Mélanges William Marçais, Maisonneuve, Paris, p. 119-124.
 - CHAKER S., 1991, *Manuel de linguistique berbère I*, Bouchéne, Alger.
 - CHAKER S., 1995, « Dérivation : linguistique », *Encyclopédie berbère, volume XV*, p. 1-2.
 - CHAKER S., 1996, *Manuel de linguistique berbère II « syntaxe et diachronie »*, ENAG, Alger.
 - CHAKER S., 1983, *Un parler berbère d'Algérie (Kabylie) : (syntaxe)*, Université de Provence.
 - DUBOIS J., 1994, *Dictionnaire de linguistique et des sciences des langages*, Larousse, Paris.
 - DUBOIS J., 1994, *Dictionnaire de linguistique et des sciences du langage*, Larousse, Paris.
 - IMARAZEN M., 2007, *Manuel de syntaxe berbère*, Les oliviers, Tizi-Ouzou.
 - LEHMANN A. et MARTIN BERTHET F., 1998, *Introduction à la lexicologie (sémantique et morphologique)*, Nathan, Paris.
 - LEHMANN A. et MARTIN BERTHET F., 2000, *Introduction à la lexicologie (sémantique et morphologique)*, DUMOD, Paris.
 - MAÏROUCH Moḥamed Lḥacen, 2001-2002, *Caractéristiques lexicales de la poésie Kabyle ancienne mémoire de magistère de linguistique amazigh, université de Bejaia (Algérie)*.
 - MORTUREUX, 1997, *La lexicologie entre langue et discours*, SEDES.
 - MOUNIN G., 1974, *Dictionnaire de la linguistique*, PUF.
 - NAIT-ZERRAD K., 2001, *Grammaire Moderne du Kabyle, Tajarumt tatrart n teqbaylit*, KARTHALA, Paris.
 - NAIT-ZERRAD K., 1995, *Grammaire du berbère contemporain (Kabyle), Morphologie*, ENAG, Alger.
 - SADAQ B., *Awefus amaynut n tutlayt n tmaziyt*, HCA.
 - SADIQI F., 1977, *Grammaire du berbère*, L'Harmattan, Paris.
 - SALMINEN A. N., 1997, *La lexicologie*, Armand Colin Masson, Paris.
- TIDJET M., 1997, *Polysémie et abstraction dans le lexique Amazighe (KABYLE)*. Mémoire de magister de linguistique Amazigh – université de Bejaia.

Timerna

I. Amud

I.1. Idrisen :

Tayiwant Yemceddalen

Taddart n Wasif Aşemmaḍ :

adxəḍməḍlqaləvntənfirθ/asəntsəmrəḍθlaθantənfirin/sjaθanfirθ/sjaθanfirθ/sjaθanfirθ/
 Ad xedmeḍ **lqaleb** n **tencirt**, ad as-tşemreḍ tlata n **tencirin**, sya tancirt sya tancirt sya tancirt
 asθərnudjiwəθdiθləmmasθ/atsəθsarsəḍḍilqaśa/atsrəkḍəḍḍərsθinḍirinḍḍiumbaśd
 ad as-ternuḍ yiwet di tlemmast, ad tt-tserseḍ di lqaea ad trekdeḍ deg-s tincirin nni/ umbeed
 jəsfaafussja/afussja/aθəntzəvḍəḍakka/aḍxəḍmənsinituvijən/ʃkəlntəbrikin/ḥḥuvnḍi
 yesea afus sya afus sya ad ten t-jebdeḍ akka, ad xedmen sin **iṭubiyen** cyel n tebrikin **ṭṭub** nni
 urjəsfiaraθatitufθ/səlkən/umbaśdjumajənθəltijam/atsxəḍməḍməjja/akkənθəsfiḍ
 ur yesei ara taṭiṭuct. **Selyen** umbeed yumayen teltiyam ad txedmeḍ meyya, akken tseḍiḍ
 ixəḍdamən/θzəmrəḍxəmsinituvijən/umbəśdazəkkanḍinḍəslazəkkanḍiaθəntqəlvəḍ
 ixeddamen, tzemred xəmsin iṭubiyen umbeed azekka-nni ney slazekka nni ad tent-qelbeḍ
 umbəśdaθəntidawidaθəntəvnud/mivnanatsxəmməḍḍθaggurθ/asəθxəmməḍ
 umbeed ad ten-id-awiḍ ad tent-bnuḍ, mi bnan ad txedmeḍ **tabburt** ; ad as-txedmeḍ
θasariwin/winjəsfan/nəḥaməḍri/ulaʃamθuraśśima/umbaśdḍarθijarfin/atsəvnudjiwən
tasariwin win yesean, ney **amedri**, ulac am tura sima, umbeed day **ticarfin**, ad tebnud yiwən
uṭuviḍa/asθərnudjiwənḍa/jiwənḍa/umbaśdatsxəmməḍḍiʃərfinnḍi/atsrəḍ
uṭubi da ad as-ternuḍ yiwən da yiwən da, umbeed ad as-txedmeḍ ticerfin-nni, ad tged
 amkanisulas/asəntarnudəḥanim/atsərnudaxal/astərnudḥufəllaaqərmuḍ
 amkan **isulas**, ad asen-ternuḍ **ayanim**, ad ternuḍ **akal**, ad as-ternuḍ sufella **aqermud**,
 ziḥaxxamḍnḍəḍəḍdurar/akkənatsxəḍməḍḍəssaḥ/atsʃərfəḍ/miaḥumḍumatʃiḍ
 zik axxam-nney deg idurar, akken ad txedmeḍ d ssaḥ, ad **tcerfed**, mi ayummu mačči d
aqərmuḍ/ḍaḍləsaθidḥuʃʃənaθxəḍməntsīməqḥunin/aθəntsrusuḍakka/amwakḥən
aqermud, d **adles**, ad t-id-ḥucced ad txedmeḍ d timequnin, ad tent-srusuḍ akka, am wakken
 adḥuʃʃəḍḍimzin/atsərsrusuḍwasəḍḍawwa/arḍəffiralamaθəfḥəḍḍasawən/aθid
 ad ḥucced timzin, ad t-srusuḍ wa seddaw wa, ar deffir alama tefyed d asawen, ad t-id-
səqfəḍsjaakka/asəθfiawḍəḍsjaakka/atsəlməḍaqaqumaqazum/matʃisufus/atətfəḍ
seqfed sya akka, ad as-təawdeḍ sya akka, ad telmeḍ aqazum aqazum mačči s-ufus, ad tetfed
 xəridarḥənim/jiwənuqazumaḍjətsaləmkəḥḍa/jiwənḥəḥḍa/atsəlməḍaqaqumwissin
 ger idarren-im, yiwən uqazum ad yettalem yer da, yiwən yer da, ad telmeḍ aqazum wis ssin,
 rəvḥinxəmsinnlmitraθ/umbaśdatʃuddəḍsja/asəθfiwḍəḍḍa/aθidʃuddəḍḍagisθarəsθəḥ

40 50 n lmitrat, umbeed ad t-cudded sya, ad as-teiwdeð da, ad t-id-cudeð dagi s **tagest** yer **Ihid**/sətsatikwal/maraθjuddədaðləsnni/atsənudatsəsvəzrəðixmir/alimdaæn/atš **lhid**, setta tikkwal, mi ara tcudeð **adles**-nni, ad ternuð ad t-sbezgeð **ixmir**, **alim** dayen, ad tt-**səlkədz**ðaxəl/aðsəlkəntθlawinmatfiðirgazan/mijəkfausləknni/adawid**θumlilt**ðakən **selyed** zdaxel, ad selyent tlawin mačči d irgazen, mi yekfa uslay-nni ad d-awið **tumlilt** dayen, atšsəlkəds**θumlilt**/ðakmiθəkfa**θumlilt**nni/adawid**θarəts**/imarənnxəddəmləvrüz/θuſid ad tselyeð s **tumlilt**, day mi tekfa **tumlilt**-nni, ad d-awið **taret**, imaren nxeddem lebruj, tueid aməxakkainxəddəm/umbaſdmiθəssulid/wajxəddəma**afraſ**sθaſqiθ/θaſqiθagið amek akka i nxeddem, umbbeed mi tessulid, wa yxeddem **afrag** s taeqit, taeqit agi d ijaſwawənarndəðθawwurθ/ðiſəwzanaraθjuddəð**tsawwurθnufraſ**/nuwalakkað icaewawen ar ndeð tawwurt d iəwzan ara tcudded d **tawwurt n ufrag**, nuyal akka d imərkantijannəs**θawwurθnuskar**/tiginuskarmfiğuzzal/akkanəvnai**xamən**/**afraſ** imerkantiyen nesea **tawwurt n wesyar**, tigi n usyer mačči d uzzal, akka nebna **ixxamen**, **afrag**, **ðttuv**/swadda**ðazru**/**lsas**isnrənnuas**ttuv**/akkaasθidndəwəwər/umbaſd**axxam**nni d **ttub**. s wadda d **azru**, **lsas**-is nerna-as **ttub**, akka ad as t-id ndewwer, umbe3d **axxam**-nni aðasθərnud**əſəjfiw**/mauθəsſidara**əſəjfiw**wurθəzðibəðara ad as-ternuð **aəcciw** ma ur tseid ara **aəcciw** ur tezdiyed ara.

Taddart n At yexlef :

axxamnləqvajəlaməxθənvəttu/nətsəhəggias**θixmirθ**/nətsəhəggias**azru**/umbaſd**θixmirθ**nni **Axxam** n leqbayel amek i ten-beṭṭu, nettheği-as **tixmirt**, nettheği-as **azru**, umbeed **tixmirt**-nni Adnhəggi/anəvḏusi**θəbmərθləvni**/adjəzvəð**lhid**imarənadnawilbalanəbθizəltad ad nheggi... ad nebdu si **teymert lebni**, ad yejbed **lhid** imaren ad d-nawi lbala ney tijyelt ad nəsəθəvaſakka**θixmirθ**/uḏurnniaranəsərsakka/**azru**əfuzrualamaiſəddajəffəbəkka nessesbee akka **tixmirt**-nni, udur-nni ara nesers akka, **azru** yef uzru alama iəedda yeffey akka, atšəzwirədsxəmsaḏiθəzi/rəvſaunəsḏiθəhri/imirənkulmaratsərsə**ḏizra**nni ad tezwireð s xamsa xamsa di teyzi, rebea unes di tehri, imiren kul mi ara tersed **izra**-nni iməgranənasəθəvſəḏ**θixmirθ**/atšəzvəðə**akkaθixmirθ**nwayəkəruzru/amwakkənara

imeqranen ad as-tebeed **tixmirt**, ad tjebedeð akka **tixmirt** n **wakal** ar **uzru**, am akken ara
 0vannudaxxamuzækka/urkæsnik/mara0vannud**0iðækk**aniniwæxxamnni/umbaſdmijækfa
 tbennuð axxam uzekka, ur k-eniy, mi ara tbennuð **tidekkanin** i **wexxam**-nni, umbeed mi
 yekfa
wæxxamnnianſæddianændzærg0iværgærn0ni/atſænnitwajiatſqæſæðirkælli/alama0æqſæð
wexxam-nni ad næddi ad nengæ **tiyeryert**-nni, ad t-id-nitwayi ad tqæed irkelli, alama teqæed
 imarænanhæggi**0ixmir**00amæqrantðlſædda/mbaſdatsnæwæ0sumæsmaræſiſulasnni
 imaren ad nheggi **tixmirt** tameqrant d **lædda**, mbaed ad tt-newwet s **umesmer** yef **isulas**-nni
 atſnæſſæ0vaſ/mi0ækfalſæddanniiimaræn/**0ixmir**0nniinheggaatſnæwæ0tsiſurin/ad
 ad tt-nesetbeæ, mi tekfa **lædda**-nni imaren, **tixmirt**-nni i nhegga ad tt-newwet d tikurin, ad
 0æqqim0izif0træf/awæ0awæ00iſurin/alma0ækfa**0æxmirt**0nni/atſſælxænak/sqæfilæhhukan
 teqqim tizift tref, awet awet tikurin, alma tekfa **texmirt**-nni, ad **tselyen** akk. **sqæf** illehu kan
 aðjæqſæðulaſururulaſaſkur/alamaſæqſæðirkælli/imarænðafuaxæmmæn/wind
 ad yeqæed ulac ugur ulac ækur, alama yeqæed irkelli, imaren dacu ar as-nexdem, win i d-
 jæswæzðæ**aqarmuð**/ſawinas**daqarmuð**/amimærkantijæn/maðazawalimæskin/aðas
 yesweijden **aqarmud**, ttawin-as-d **aqarmud**, am imerkantiyen, ma d azawali meskin ad as-
 dawina**ðlæs**/**aðlæs**nninæqqaras**0ayunsas**0æqvajli0/**0ayuns**annin**uðlæs**/sægðurarad
 dawin **adles**, **adles**-nni neqqar-as **tagunsa** s teqbaylit, **tagunsa**-nni n **udles**. seg idurar ad d-
 huſſæð/adawid0ilawinadxæmmænt0imæqqunin/ðjærgazænadænſæbbiæſizurænnæad
 hucced, ad tawið tilawin, ad xedment timeqqunin, d yergazen ad næebbi yef izuger-nnay, ad
 nawiumbaſdimarænvaſjællænðla 0**ælæðllas**/a0idawinasænjdælxæxxamnni/kan
 nawi umbeed imaren bab yellan d laſel **adellas**, ad t-id awin asen-yeðles **axxam**-nni, kan
 akkæns**0æxmirt**0nni/0ævzæxkanakkæn/aðiqſæð/adjæffæwæxxamhætta/ðaxxamn
 akken s **texmirt**-nni,tebzeg kan akken, ad iqæed, ad d-yeffey **wexxam** hætta, d **axxam** n
læqvajlnnæxakkeinæqqar/nætsædzæt**ætaq**/**ætaq**amæqræn/ætaqamæſtuð/anæxðæm0ikwal
læqbayel-nney akka i neqqar, nettağa **ætaq** , **ætaq** ameqran, ætaq amectuh, ad nexdem tikwal
 rævſalæðwaqakagiſ0æzi/jiwæn0jætsakd0afa0ærdzihanſſærq/wiginnidæn0jætsbuhru
 rebea læðwaq akagi s teyzi, yiwen yettak-d tafat yer lgiha n ccerq, wigi nniðen yettbuhru
wæxxam/urjætſærdiqara/ihiakkænzdaxælimaræn/a0ænhæggi/adæxlæð**aſlim**/maulaſ
wexxam, ur yetteðerdiq ara, ihi akken zdaxel imaren ad ten-heggi, ad nexleð **aclim**, ma ulac
aſlimnæwulaſ**læxvæ**/umbaſdadænhæggiðælxæltæamakkena0ænhæggiwinnaðæg
aclim ney ma ulac **layber**, umbeed ad nheggi day lxelta am akken ad ten-heggi, winna deg
 gænniisqæf/mbæſdadænhæggiivualænnwaman/adænhæggiima0ællajiwæ0ntmætu0næ

genni i **sqef**-is, mbeed ad nheggi ibuqalen n waman, ad nheggi ma tella yiwet n tmettut ney snaθnəkθlaθa/aðkumasintað**səlkəntaxxam**ni/aŋwəθawwəθ/almajəsləkək/umbaʕd snat ney tlata, ad kumasint ad **selyent axxam**-nni, awwet awwet, alma yeslay akk, umbaʕd d ðaʕuaranəxðəm/wigaðjəsʕan**θumlilt**/aðruħənadawin/wigaðurnəsʕiwara**θumliltað** acu ara nexdem, wigad yesʕan **tumlilt**, ad ruħen ad d-awin, wigad ur nesʕi ara **tumlilt**, ad aðxəldənfwi**baçal**nniaʕəvhan/asərnunʕwi**tibiðə**n/adnəttəfθafluθ/aθnəssifwaxal xeldən cwit **bakal**-nni acebħan, ad as-rnun cwit **iyiyden**, ad nettef tafelluct, ad t-nessif wakal-**nniðibiðə**nni/aθnəxləð/miθəkfaθəkriθnni/aθənnəslaʕ/akkənimarənankumasis nni d **iyiyden**-nni, ad t-nexləð, mi tekfa tayrift-nni, ad ten-neslay, akken imaren ad nkumasi s θəfluθ/aŋwəθawwəθ/naqqarasðəʕwað/asmaraʕəkfuwəxxamni/itsəffəkðəxxam tfelluct, awwet awwet, neqqar-as d acwað, asmi ara yekkfu wəxxam-nni, itteffay-d d axxam aqvajli/akkainətsʕiʕiakkainətsili/nxəddəmaðəkkan/nxəddəməθiʕsidəgrənni/win aqbayli, akka i netteici akka i nettili.nxeddem adekkan, nxeddem **tissi**, tissi deg genni, win jəsʕan**lɔzazi**/jəxðəms**θənfirin**/adjə**θin**firin/adjəxðə**θi**ssi/ðəgrənni/θiʕsiatsəggað yesʕan **lɔzazi**, yexdem s **tencirin**, ad yay **tincirin**, ad yexdem **tissi**, deg genni. Tissi ad tegganəð

ðərs/ð**axxam**swadda/sufəllatsiʕsi/atsəggað/umbaʕdadjəffəkðəxxamamθuranək deg-s, d **axxam** swadda, s-ufella d **tissi**, ad tegganəð, umbaʕd ad yeffay d axxam am tura, ney xir/sivərraðssuriasdnətsdəwiriwəxxamnninləqvajəl/ðssuraθidnəzziswəðləs xir. si berra d **şşur** i as-d-nettdewir i **wəxxam**-nni n leqbayel, d **şşur** ad t-id-nezzi s **wedles**, umbaʕdasmiarasunimeqranən/aθnəxəzəmakksləmqəsnəswəmxaradiffək umbeed asmi ara ssun imeqranen, ad ten-negzem akk s lamqes, nay s wemgar ad d-iffay ixad/jətsilizðaxəlhwəxxamni/zðaxəlɛnssurnni/ðssurakkaradihəzvənlmal/walalʕivað ixad. yettili zdaxel n **wəxxam**-nni, zdaxel n **şşur**-nni, d şşur akk ara d iħejben lmal, wala lʕibad.

Jətsiliðərsiðisakkazðaxəlzdaxəl/ansijəzuqufsəgusəmmid/θuraakkaθfəhməð/ yettili deg idis akka nney akk zdaxel zdaxel, ansi i yezuquf seg usemmid, tura akka tfehmed? Akkainətsʕiʕiʕisjimaziən akka i netteicci s yimaziyen.

Taddart Iwaquren :

ammlaxaməxiθvəttun/tskizzinlsasðaməftuhanakkaanəfθntərga/adəsərsənizra/að
 Am mlay amek i tbeṭṭun, ttɣizin **lsas** d amectuḥan akka anect n terga, ad sersen **izra**, ad
 Svəzɣən**ixmir**/**axala**θnəssəvzəxswaman/adjəvnussanəf/jiwənaðixəddəm/jiwənaθ
 sbezgen **ixmir**,akal ad t-nessebzeg s waman, ad yebnu sanee, yiwwen ad t-ixeddem, yiwen ad
 jərkəð/tsilawinidjəssawadənaxal/adrəkðəntimarən/adawinavənnaj/wajəð
 t-yerkeð, d tilawin i d yeşşawađen akal, ad rekðent imaren, ad d-awin abennay, wayeð
 nnidənaθjəssəxðəm/asjətsəlhaqamani**θixmir**θnni/adjəvnuswəzruələmaðasmi
 nniđen ad t-yessexdem, ad as-yettelhaq aman i **tixmirt**-nni, ad yebnu s wezru alema d asmi
 jəqfəð**lhidi**wənnəf/θilawinaðsvəzɣənt**θixmir**θ/adzəmən**laxvər**/adərnunt**ixix**ðən/að
 yeqeed **lhid** i wennaə. tilawin ad sbezgent **tixmirt**, ad jeməent **layber**, ad rnunt **iyiyden** ad
səlxəntaxxamnni/advnunalmajəssali/að**fərfən**/adruḥənarlaxlaadawinisulasakkeð
selyent axxam-nni, ad bnun alma yessali, ad **cerfen**, ad ruḥen ar laxla ad awin **isulas** akked
lɣədda/adawinisulassiθəxzuθ/adrnuniwaziwən/adawinisulasiməqranənsitərfar
lɣedda, ad d-awin **isulas** si tayzutt, ad d-rnun iwaziwen, ad d-awin isulas imeqranen si tərɣ ar
 tərɣiwsalas/iwəxxamθlaθaisulasiɣəðlən/**asalasaləmmas**jətsəmɣurmlih/matʃijiwən
 tərɣ i wsalas, i wexxam tlata isulas ieedlen, **asalas alemmas** yettemyur mlih, maççi yiwen
 urgaziθitsədmən/tsədməntdaqsnjərgazən/aθidsiɣrənsumrar/andajəwɣəruvrið
 urgaz it-ittedmen, ttedmen-t daqs n yirgazen, ad t-id-sikren s umrar, anda yew3er ubrid
 jəssawənmlihmlih/asədsarḥənadaðəralamaðluða/imarənaθsiɣrənðasiɣər
 yessawen mlih mlih,ad as-d-serḥen ad yader alama d luða, imaren ad t-sikren d asiker
 jərgazən/sihinaðdmənɣra/sjagiɣra/aθawinsaxxamaθsalinsufəlnuxxam/wahəð
 yergazen, sihin ad dmen kra, syagi kra,ad t-awin s axxam, ad t-salin sufel n wexxam, wahəð
 ðixəmsanəxətsəjəðsənaraθəssalinsufəl/imarənnimijəqfəðuxxamnni/adawint
 di xamsa ney di setta yidsen ara tessalin sufel, imaren-nni mi yeqeed uxxam-nni, ad d-awint
 θilawina**əðləs**/adawint**lɣədda**/adərnunt**isulas**/imarənniaðdarintswəðləs/lɣəddað
 tlawin **adles** , ad d-awint **lɣedda**, ad d-rnunt **isulas**, imaren-nni ad darint s wedles. Lɣedda d
isɣarən/tsasariwinθirqaqin/adjimɣurmlihusalasnni/atəsmɣurθəfrafθ/akaggiaətsəqfəð
isyaren, d **tasiriwin** tirqaqin, ad yimyur mlih usalas-nni, ad temyur **tecraft**, akaggi ad teqeed,
 lɣəddanniatəzəgrənakkajiwəθjiwəθ/aðsəmrən**suməsmarnəxsləgraf**alamaisəmmər
 lɣedda-nni ad tt_zegren akka yiwet yiwet, ad semren s **umesmer** ney s **legraf** alama isemmer
 akkwəxxamivnan/sinnaimarənwinjəsənjəzməradjawia**aqərmuð**/θilawinsjagiaθin
 akk waxxam ibnan, sinna imaren, win yasean yezmer ad yawi **aqərmud**, tilawin syagi ad t-in-

siwðontæfjækjal/æfisærðjan/adætsræntiwaziwæn/adðærrinaxxam/adhæggin**θixmirθ**
siwðen yef yeɣyal, yef iserdyan, ad d-ttren iwaziwen, ad **ðerrin** axxam, ad heggin **tixmirt**
θamæqrant/adskarænθiɣurin/adtsdæggirænθizzixθ/tsæsliliw/læfjad/adiddærriwæxxamimaræn
tameqrant, ad skaren tikurin, ad tteggiren tizzigt tliliw læyað, ad idðerri wexxam imaren,
adawint**læxvæ**r/**ixixðæn**/ad**sælxæn**axxamn̄ni/aθærræntamakænðlæmri/aŋniæakkaað
ad tawint **layber**, **iyiyden**, ad **selyent** axxam-nni, ad at-rrent am akken d lemri, æniɣ akka ad
ðævŋæntaððævŋæntamsimaagintura/miθsælxæntwænŋæntætswahædnθæltmærraθ/wisθælt
ðebeen ad ðebeen am sima-agi n tura, mi t-selyent wenæent-tt wahed n telt merrat, wis telt
mærraθaðrnunt**θumlilt**θazærxawθ/adfæwðæntjæs/imarænsænnæðar**lhid**/**θixærxæ**rθaðxlint
merrat, ad rnunt **tumlilt** tazegzawt ad cewðent yes, imaren senned ar **lhid**, **tiyeryert** ad ylnt
fæll**assuzæmzi**/adæsrnunt**θuŋjanin**/alamaθuæalatsŋæfsæðakkasuðarim/maurθæhriŋæð
fell-as s **uzemzi**, ad as-rnunt **tuccanin**, alama tuyal ad teefseð akka s uðar-im, ma ur tehriceð
araatsæfðæðatsæklid/amlkarnazagi/imarænursiriðæntaraixxamæn/ðafrað/ad
ara ad tecðeð, ad teylid, am lkarnaj agi, imaren ur sirident ara ixxamen, d afrað kan, ad
ruŋfæntkanakkaŋæma/adfærðænt/adjæqqimssærjæfærfur/imarænnimisullintaðqaŋðænt
ruccent kan akka cema ad ferðent, ad yeqqim sser yecercur, imaren-nni mi sullint ad qaedent
axxam/adærræntizæðwan/adærræntazættæar**θæzra**/aðzðæntaværnus/aðzðæntimændjal/ad
axxam, ad grent izæðwan, ad grent æzætta ar **tesga**, ad zðent abernus, ad zðent imendyal, ad
lsæntaðbæmmænt/aθanajælliakkaænixæddæmwæxxam/imarænniaðrnuntaðækk**anz**ðaxæl
lsent ad yumment, atan ayelli akken ixeddem wexxam, imaren-nni ad rnun **adekkan** zdaxel,
aðrnun**adajnin**/aðrnun**θissi**/aðsrusunðæwŋæfæddæakkaænæðggægarænæursasæur/næwæð
ad rnun **addaynin**, ad rnun **tissi**, ad as-ssun day **lædda** akken ad ggaren ɣurs asayur, neɣ ad
ganænðinlæŋfimaatasijæsfauxxamn̄ni/adalin̄n̄n̄æfsaðggænænði**θixærxæ**rθ/imarænulæf
ganen din lyaci ma atas i yesæa uxxam-nni, ad alin nnefŋ ad gganen di **tyeryert**, imaren ulac
atasnjæxxamæn/jiwænjiwænwæxxamisŋanlaŋvað/winihawlænæðjæsŋusin/almaðasmi
atas n yexxamen, yiwen yiwen wexxam i s3an læbad, win ihawlen ad yesæu sin, alma d asmi
wænŋænakkaxxam/garzænt/imarænniaðærræntwagiakkað**adajnin**/aðrnun
wenæen akk axxam, garzent, imaren-nni, ad grent wagi akka d **addaynin**, ad rnun
læmðawæðæθ/aðrnunθiŋræsθin/aθæntxæðmænakkasihin/ðæðækkansufællægi/ŋæɣwaθin
læmdawedat, ad rnun tiærestin, ad tent-xedmen akka sihin, d **adekkan** sufella-agi, d **tekwatin**,
næggæarakkaθuradduzan/nuθnitsiɣwaθinlŋali/aðmzintaðmzintaðærræntæursænt
negger akka tura dduzan, nutni d tikwatin læali, ad mzint ad mzint ad grent ɣur-sent
θihlavin/lhilaθnzzio/wææθjætŋarðiniæmæn/wææθjætŋarðzziθ/wæðilæm/mkuljiwæn

tiḥlavin, lḥilat n zziṭ, wa ad t-yeččar d iniyṃen, wa ad t-yeččar d zziṭ, wa d ilem, m-kul yiwen aməχ/sjagitsiχwaθin/sihinḍadajninakktsissi/adəkkanaməqran/adəkkansjagiḍ amek ; sya-agi d tikwatin, sihin d addaynin akk d tissi, **adekkan ameqran**, adekkan syagi, d asədarissəmmān/atssərsəḍḍindḍuzan/atssərsəḍḍiwaqijin/atssərsəḍḍirvuθin aṣedar i as-semman , ad tserseḍ din duzzan, ad tserseḍ tibaqiyyin, ad teserseḍ tirbutin, θiqəslin/ləfjaḍjəgganḍiθissi/aθahajəlliāməχnəḍḍəmiwəxxamnzix tiqeslin, lyaḥi ad yeggan di tissi, atah ayelli amek nxeddem i wexxam n zik.

Taddart At yebrahim :

ḍivərraḍ**afraṃ**/ḍluḍaakkisəsun/nəḥllanwiḍangaakkagiamnəkkniḍəgaθjəvrahimḍ
Di berra d **afraq** d luḍa akk i seəun, neḃ llan wiḍ anga akkagi am nekkni deg at yebrahim, d luḍa/akagi llantzur/θəllāθuvrast/θəllāθəlxuxθ/θəllāθrəmmant/θəllāθəwwurθ/imarənḍ luḍa, akagi llant tjur, tella tubrast, tella telxuxt, tella tremmant; tella **tewwurt**, imaren d afraṃ/afraṃnnisildzihanniakagi/nəsfaθazəmmurθanəθθilits/nətsfəlli qursijəḍḍiḍən afraq, afraq-nni si lḡiha-nni akagi, nesea tazemmurt anect-ilitt, nettəelliq yur-s **iyeddiden**, ad atəχəf məḍsaxxam/axxamsilqarnarlqarn/jəsfa**adekkan**/səguḍəkkannimiaraθəχəf məḍ tkecmeḍ s axxam. **Axxam** si lqarn ar lqarn, yes3a **adekkan**, seg udekkan-nni, mi ara tkecmeḍ ldzihaaḡiakka/llansini**χufan**anəθnləḍḍiḍuwaθ/jiwən jətsawitəsinnlgəlvəθ/jiwən jətsaw 120 lḡiha aḡi akka, llan sin **ikufan** anect n le3jubat, yiwen yettawi 90 n lgelbat, yiwen yettawi 120 nlgəlvəθnjirḍənakktsəmzin/**θiχufaθin**agiḍakḡḡarənawrəntsəmzin/ḡḡarənakkjal n lgelbat n yirden akk d temzin, **tikufatin**-agi day ḡḡaren awren d temzin, ḡḡaren akk yal iwawən/swaddallant**θəχwaθin**/swaddatəχwaθinnidəḡḡarənizəqḍurən/ldzihaaḡi ibawen, swadda llant **tekwatin**, swadda tekwatin-nni dayen ḡḡaren ijeqduren,lḡiha-agi tsissi/ldzihaaḡiḍ**adajnin**/ḡḡarən lmal/zzajla/sufəllatsissi/**θissinn**iganən lḡivaḍsilḍzihā/si **tissi**, lḡiha-agi d **adaynin**, ḡḡaren lmal, zzayla, sufella d **tissi**, tissi-nni ganen leibad si lḡiha, si ldzihannidəḡḡarənizəqḍurən/axxamnnijəsfaθlaθaisulas/jiwənusalasḍitsnasfa/aḍ lḡiha nniḍen ḡḡaren ijeqduren, axxam-nni yes3a tlata **isulas**, yiwen usalas di ttnasfa, ad jəttəf/qqarənas**ldzazja**/aḍjəttəfsilqarnarlqarn/jiwənsjajiwənsja/θlaθaisulasrənnun yettəf, qqaren-as **lḡazya**, ad yettəf si lqarn ar lqarn, yiwen sya yiwen sya, tlata isulas rennun-asḍitsnəsfa jiwənakagijəttəfiθən/ḍldzazja/**tsvəzḍiθ**nniakagikuljiwənaməχisjəqḡar as di ttnesfa yiwen akagi, yettəf-iten, d lḡazya, d **tgejdit**-nni akagi kul yiwen amek is yeqqar,

0əvdəð/θəttəfasalasn̄ni/jəsʔalkanunakagiðitsnasfa/zizinən̄kurs/həmmun/sʔanθaxxamt
 tebeded, tet̄təf asalas-n̄ni, yesəa lkanun akagi di tnesfa zizinen yur-s, həmmun, sʔan taxxamt
 ts̄nawalən̄ðivərranni/axxam̄n̄nivənnunts̄ttuv/məslənax̄alswalimad̄ʔəddinað
 ttnawalen di berra-n̄ni, axxam-n̄ni bennunt s ttub, meslen akal s walim ad ʔeddin ad
 xəðmən/adawinalim/adawinʔəfratəbbadinnəx̄məstəʔnwalim/aθəntəfsin/ad̄ʔəddinad
 xedmen, ad d-awin alim, ad d-awin 10 tebbaðin ney 15 n walim, ad tent-fsin, ad ʔeddin ad
 xəðmənθixmirθbax̄al/adawinθixmirθn̄ni/ad̄ʔəddinat̄sməslən/asmiarat̄sməslən/ad̄
 xedmen tixmirt bakal, ad d-awin tixmirt-n̄ni, ad ʔeddin ad tt-meslen, asmi ara tt-meslen, ad
 jət̄ʔarakagi/aθəðzən̄θəltijam̄nəkrəv̄sij̄jam/ad̄ʔəddinadawinlqaləv̄/ad̄məslən̄ttuv
 yeççar akagi, ad teğgen tel̄tiyam ney rebʔiyyam, ad ʔeddin ad d-awin lqaleb, ad meslen ttub,
 asmarajəq̄qar/ad̄ʔəddinaθəsqəʔrən/imarənaðʔəddinaθəvnunswax̄al/alamajəkfa/a
 asmi ara yeqqar, ad ʔeddin at sqecren, imaren ad ʔeddin at bennun s wakal, alama yekfa, ad
 θjərfənimarən/aθd̄ərrin/ad̄xəðmən̄ixanimən/asərnunax̄al/asdər̄nunaqərmuð
 t-cerfen imaren, ad t-d̄ərrin, ad xedmen ayanim, ad as-d-r̄nun akal, ad as-d-r̄nun aqermud,
 llanwigad̄iðasixəðmən̄θisulas/llanwigad̄iðasixəðmən̄njir̄ðwax̄al/ad̄ərnunaqərmuð
 llan wigad i d-as-ixedmen tisulas, llan wigad i d-as-ixedmen ncir d wakal ad r̄nun aqermud
 fəllas/akkainxəddəmjəʔninəkk̄niðəgaθjəvrahim/nəsʔaakagij̄iwətnəq̄qarasθaburfəts̄
 fell-as, akka i nxeddem yeeni nekk̄ni deg at yəbrahim, nesəa akagi yiwet neqqar-as tayurfet,
 θəx̄ðəms̄nj̄irsilqarnarlqarn/arnanasdakagiaqərmuð/θəsʔat̄taq̄tsəw̄wuro/θjəwfəd
 texdem s ncir si lqarn ar lqarn, arnan-as-d akagi aqermud, tesəa tt̄aq̄ d tewwurt, tcawfed
 akagiarl̄z̄aməʔ/θaw̄wuroθ̄niadəvdəðakagi/θīssiðəvənədəx̄nuð̄kəfl̄mədl̄aʔi
 akagi ar lgameə, tawwurt-n̄ni ad bded akagi, tissi dayen ad d-teknud̄ yef lmedl̄aə, d lmedl̄aə i
 sʔanak̄ka/llanwiðdəkənjəsʔanax̄am̄jəvnaswəzru/azrun̄niðnd̄z̄əriθnəðz̄rən/adawin
 seən akka. Llan wid dayen yesəan axxam yebna s wezru, azru-n̄ni d n̄ger i t-nəğren, ad d-
 awin
 ama□□uθivənnunazru/imarən̄vənnun̄tswax̄al/ad̄srusunak̄kaaməqran/asdəgḡarən
 amaşşut i bennun azru, imaren bennun-t s wakal, ad srusun akka ameqran, ad as-d-ggaren
 iməʔtaħanən/mīssulinad̄ʔəddinadawinləkvər̄n̄injəzgarən/ad̄xəðmən̄t̄lawin
 imectaħanən, mi ssulin ad ʔeddin ad d-awin leyber-n̄ni n yezgaren, ad d- xedment tlawin
 θixmir̄θ/ad̄ʔəddintaðsəlkənt/asmiarasəlkənt̄ssulint/ðak̄n̄niad̄ʔəddintaðas̄iwdənts̄
 tixmirt, ad ʔeddint ad selyent, asmi ara selyent ssulint, day-n̄ni ad ʔeddint ad as-əiwdent s
 θumlilt/ad̄ruħəntadawin̄t̄ixmir̄θats̄xəðmən̄tilqəʔa/ad̄ʔəddintat̄ssəlkəntak̄k
 tumlilt, ad ruħent ad d-awin̄t̄ixmirt, ad tt-xedment i lqəə, ad ʔeddint ad tt-selyent akk,

imarənjwəθatsməzzi/jiwəθatsətsrufu/atməzzii**θwərkwərθ**nnialmaθətsməfruruq/ad
imaren yiwet ad tmezzi, yiwet ad tettrucu, ad tmezzi **tyeryert**-nni alma tettmecruruq, ad d-
awintnəqqarastu**jjanin**/ðarviʕaθidawint/ʕsʕəlliləntətsakkənatsətsiriqlqaʕanni
awint neqqar-as **tuccanin**, d arbiε, ad t-id-awint tcellilent-tt akken ad tettiriq lqæa-nni d
ʕsazəxzawθamrviʕ/akkaiθəʕʕil/atətsiriq/ðənni**lkanuna**θməsləntaθ
tazəgzawt am rbiε, akka iteçcaeil, d talegyant, ad tettiriq, day-nni **lkanun** ad t-meslent ad t-
məslənt/əðjətsiriq/xədməntiʕəʕədkkagiðakən/xədmən**θaəkkant**srusunʕivaðlamba
meslent, ad yettiriq, xedment ittefyed akkagi dayen, xedment **tadekkant** srusun ləibad lamba
ðinna
dinna.

Tayiwant n Uybalu

Taddart Ibehlal

Zixmara jəkkər wəmdanaðjəvnu **axxam**/ədjəddəmarə**lzim**/ədizjəss**lsisan**/mtijə□suli
Zik mi ara yekker umdan ad yebnu **axxam**, ad yeddem **agelzim**, ad iyiz yess **lsisan**,
mti yessuli

Adjawiirəmmu fənggə**ayala** θənjəssəvzə**tsixmirθ**/aθənjəssərsədin/sjinərəsaðjəvnus
ad yawi **iremmou3en** n **wakal** ad ten-yessebzeg d **tixmirt**, ad ten-yessers din. Syin yer-s ad
yebnu s

jəzra d wəxal/ədjəssəmliljalsinggəzraswəxalivəzənakəkənədjəssufək**θifrafin**/θasjaθa
yezra d wakal; ad yessemliliy yal sin n yezra s wakal ibezgen akken ad d-yessufey **ticrafin**,
ta sya, ta

sja/adfəntə**sra**/θ**aggurθ** adəsəfəllə**annar**/adəsəzəgrənə**sbar**/asərnunəxalədjəzra.

sya, ad d-fyent **tesga**. **Taggurt** ad as-ellen **annar**, ad as-zegren **asyar**, ad as-rnun akal, d
yezra.

Mtissulinləvni/adawini**zgasi** θəzɡimiarəkədləni □əf□afənnəkθulmaθin/adəsərsənjiwən

Mti ssulin lebni, ad d-awin **ijga** si tezgi, mi ara yəḍlen işəfsafen ney tulmatin; ad
sersen yiwen

Uzgu d iθləmməθ/adərnun**lmaddərjaθ**/θaθamatajəffusθ/θəkəfzəlməd/aθəntfən**tgəzda**/ad
ujgu di tlemmast , ad rnun **lmadderyat** ta tama tayeffust ta yef zelmeḍ, ad tent-ʔfen s **tgejda**
, ad

wθəntsilqafə**arsqəf**/adzəgrənəfəlləsənt**θisariwin**/llanwidizəttənəma**ḍixanimən**, **adərdaq**
wtent si lqaea yer **sqef**; ad zegren fell-əsənt **tisariwin**, llan wid izetten ama d **iyanimen**,
aḍərdaq,

axərruv/rənnuntəkəfθsariwinni/rənnunasə**xal** d winara jətfən**lqərmuḍ** n ləqbayelarasərsənḍ
axerrub, rennun-t yef tsariwin nni, rennun-as **akal** d win ara yetfen **lqərmud** n ləqbayel ara
sersen d

anəggaruakkəkəfsqəf.

anəggaru akk yef sqef.

Asmajəkfuuxxamakksivərra/χəʔfmənaḍkəmlənəjənəjəllandaxxəl/sə**lxənləhjud**swəxal

Asma yekfu uxkam akk si berra, kečmen ad kemlen ayen yellan daxxel, **selyen**
ləhyuḍ s wakal

ḍləvvar/llanwidirənnun**θumliltak**kənədjəffəkəuxxamnsənḍə**ḍəbhan**/llanḍəkənwidirə**qmən**

d **leybar** , llan wid irennun **tumlilt** akken ad yeffey uxxam-nsøn d acebhan, llan dayen wid **ireqmen**

lèhjudslèhɸɸnək**θuffjanin**/xədmənizərmanθizəddzixin

lehyud s lhəcic ney **tuccanin**, xedmen izerman, tijeğğigin...

aθziɣvə**ttun**axxamwəfsinihrifən/θamaθajəffusθnjəmðanən/vənnunðərsə**ðəkkan**

At zik **beṭṭun** axxam yef sin n yeħrichen, tama tayeffust n yemdanen, bennun deg-s **adekkan**,

θiɣwaθinlkanun/matt̄samaθazəlmatumisəmman**adajnin**t̄sarnt̄ijəkərsiwən/xədmənas

tikwatin, **lkanun**. Ma d tama tazelmaḡt umi semman **adaynin**, ttarran-t I yiwersiwen,xedmen-as

amazwarandatətt̄sən/**θadwiqθ**əkərvərra/n̄niɣsbənnun**θaɣriɸθ**nək**θissi**/t̄sarrañdərsləhɸɸjara

amajwar anda tetten, **taḡwiqt** yer berra. Nnig-s bennun **taerict** ney **tissi**, ttarran deg-s leħcic ara

dhəgginilmal/θaggurθisθətt̄sukəkəruxxam.

dheggin I lmal, taggurt-is tettuyal yer uxxam.

θaggurθnuxxamxədmənt̄ssusəkə/ɣədlənas**drəɣ**/s̄jəssiθətt̄sək̄kir/vərratəḡgurθjəllə

Taggurt n uxxam xedmen-tt s usyar, eedlen-as **dree**, s yess I tettsekkir. Berra teggurt yella

Ufrayjəzzijasds̄sur/jəsɣaθazulixθansatt̄sɣədd̄dinwaman.

ufrag, yezzi-as-d **ssur**, yesea **tazoulixt** ansa tteeddayen waman.

Taddart n At hemdun

Nəknizixmaranəvnua**axxam**/anəddəmanɣiz**lsas**/s̄jinəkərsadnawia**əḡbək**/

Nekni zik mi ara nebnu **axxam** , ad neddem ad n̄yiz **lsas** syin yer-s ad d-nawi **adɣay** , ad

anəxḡəmmiməqranənəkəfjiranḡ**ləswar**/məḡiməɸtaħanətt̄j̄arjəssənθaləmmasθ/anərnufəll̄

nəxdəm imeqranen yef yiran d **leswar** ma d imectah̄ aneččar yessen talem̄mast ad nernu fell-asən**θixmirθ**/aɣaljəvzəx/mtikfan**ləvni**adawinsəguḡrari**izga**/aḡərrənfəll̄asən**θasara**

asen **tixmirt** (akal yebzeg). Mti kfan **lebni** ad tawin seg udrar **ijga** , ad rren fell-asen **tasara** ,

rənnunfəll̄as**azəbbuz**/szinaḡassarsən**θixmirθ**/θagaraḡ**lqarmuḡ**n̄ləqvazəl.

rennun fell-as **azebuj** , syin ad as-sersen **tixmirt** , tagara d **lqermud** n leqbayel.

Mikfanaðkəf mən kərdaxxəl/adawina**axal**/aθsifən/aθdzən/aðasxəldən

Mi kfan ad kecmen yer daxxel , ad d-awin **akal** ad t-sifen , ad t-dzen , ad as-xelden
ləxbər/aðsələnjəs**ləhjud**/aðdzən**θixər**ərs**θufjanin**/sjinaðvnun**θiðəknaθin**
leɣbar , ad **selyen** yes-s **leɣyuð** , ad dzen **tiyeryert** s **tucanin** , syin ad bnun **tideknatin**.

Ttsəlli qən**θinjirin**/θilwihin/ kəfləhjud/srusunðəxsən**ləqfaj**/iðəkkanənsrusunfəlləsən
ttəelli qən **tincirin** (tilwihin) yef leɣyuð, srusun deg-sen **leqcac** . idekkanen srusun fell-asen

θixufaθinjəttətsəttəfə rənðrəzq/inikman/irðən/θimzin
tikufatin yettaččaren d rzeq , iniyman , irden , timzin...

winjəvnənað**irəqqəm**/adjawilə**hifj**azərzaw/a**θjəddəz**/aðirəqqəmsjin

Win yebyan ad **ireqqem** ad d-yawi **leɣci** azegzaw , ad t-**yeddez** , ad ireqqem syin

ləhjudak kənjəssən

leɣyuð akken yessen.

Axxamnzi xədmən asazaln 6 nək 7 n lmitraθ/xədmən**θaggurθ**ðiθləmmasθ/nəfs

Axxam n zik xedmen-as azal n 6 neɣ 7 n lmitrat , xedmen **tagurt** di tlemmast , nnefs
aməftuhsiθamaθazəlmatumiq qarən**adajnin**/xədmən tilmal d jəzgarən/xədmən as
amectuɣ si tama tazelmaɗt umi qqaren **adaynin** , xedmen-t I lmal d yezgarən , xedmen-as
θidwiqinak kən adəɣsəmθafaθaðwalin**amɣwar**andatətsən/nəfsnəniðənsiθama
tidwiqin akken ad d-kcem tafat ad walin **amajwar** anda tetten. Nnefs nniðen si tama
θajəffusθnjəmðanən/isəf ulkanun/iðəknan/θikwaθin
tayeffust n yemdanen. Iseəeu **lkanun** , **ideknan** , **tikwatin**...

nəni**udajnin**xədmən**θissi**/xədmən asəllumtak kən adalin kəs/gganənðəxsənək

Nnig **udaynin** xedmen **tissi** , xedmen-as **tasellumt** akken ad alin yer-s , gganen deg-s , neɣ
ggarənðəxsigərwadzən.

ggaren deg-s igerwağen.

axxammarajəvnu/xədmən as**θaggurθ**/θsəf uamnarðilqaɣa/θsəddəddawas**θzulixθ**

Axxam mi ara yebnu , xedmen-as **taggurt** , tseəeu **amnar** di lqaəa , tēdda ddaw-as
tzulixt

θəssufu kəman kərvərra/arufraɣ/**afraɣ**xədmən asθaggurθ**susbar**/asərrən**θaðərraθ**

tessufuy aman yer barra , ar **ufrag**. **Afrag** xedmen-as taggurt s **usyar** , ad as-rren **taderraət**.

ttədəwirən as**sur**/ihədzəvəda xaxam

ttədewiren-as s **ssur**, ihəğb-d axxam.

θəzzunθizunanadərrentθili/vənnunddawasθiðəknaθinaðqimən

Tezzun tijunan ad d-rrrent tili , bennun ddaw-as **tideknin** ad qimen.

Īlanwiðittsəqqifənnəfsnufraxslqərmuð/qqarənas**asqif**

Llan wid i tt-seqqifen nnefs n ufrag s lqermud , qqaren-as **asqif**.

Taddart n Sellum

ləvninziχtskumasintslsas/sjinattsxəmməðθixmirθ/vənnunswaxalðjəzranəkssttūv

lebni n zik ttkumasin-t s lsas, syin ad tt-xemmeð tixmirt, benun s wakal d uzru, ney s ttub, sjinattsxəmməðləhjudfwiṭfwitalmaθlahqəðkərsqəf/mijsəqqəfasəθxəmməð syin ad tt-xemmeð lehyuð cwit cwit alma tlahqəð yer sqef, mi yseqqef ad as-txemmeð θaggurθasθərrəðdrəs/jiwəndəkəssarwajəðdasawən taggurt, ad as-terreð dreē, yiwen d akessar wayeð d asawen.

axxamttsfəssilənt/nəfsnlmalwajəðnlkəfi/nəfsnninlmalnnigsttsissittsəqqifənts

Axxam tfeşşilen-t, nnefs n lmal wayeð n lyaci , nnefs nni n lmal nnig-s d tisi. ttseqqifen-t s

Jəzgaadəsərnunθisariwin/sjinəkərssttsəqqifənsizədriddtsəksənsəgəðləsnəks

yejga ad as-rnun tisariwin, syin yer-s ttseqqifen s izedgi I d-tteksen seg yedles, ney s iksaniməniwiðurnəsfi maðwiðjəsənttsəqqifəns lqərmuð

iyanimen I wid ur nesei ara, ma wid yesəan ttseqqifen s lqermud.

θissittsəqqifənttsnfi rənəkəxal/ggarenθərsisəkarənnəkədduzan/Īlanðəkənwið

Tissi ttseqqifen-tt s ncir ney akal, ggaren deg-s isyaren ney dduzan, llan dayen wid Jəggənənðinmaðəjqən/ddawasðadajnninlmalðjəzgarən/isəf uθiðwiqinttsakənsjin yegganen din ma dəyqen. Ddaw-as d adaynin n lmal d yezgaren. Iseeəu tiðwiqin ttaken s yin lsi filmalsrusuntəfləməðawəðandaθəttən

leic I lmal, srusun-t yef lemdawed anda tetten.

axxamvənnunaslkanunðittərfandattsqəssirən/rənnunasidəknan/ddawnsənttsixwaθin

Axxam benun-as lkanun di ɤarf anda ttqesiren, rennun-as ideknan, ddaw-nsen ttikwatin, Īlanwiðittsəfrənθixufəθinðinnaasmijəllatrad/ttsəsləkəntswaxal/ttsawintəðθəmkərin llan wid ittefren tikufatin dinna asmi yella ɤrad. Tteslayen-t s wakal. Ttawint-d temyarin θumliltwəmrəntəttəðəgamanalmaθəfsi/ɤəwəntləhjudsθməsləhθakkənaðjuwaluxxaməð tumlilt, xemrent-tt deg waman alma tefsi cewdənt lehyuð s tmeşləht akken ad yuwal uxxam d aməllal/ttsawintəðuɤaninakəkənaðrəqməntjəssənt/ɤədlənəsθazulixθansattsfəddajən aməllal, ttawint-d tucanin akken ad reqment yes-sent. eedlen-as tazulixt ansa tteeddayen

wamanwərvəra
waman yer berra.

Taddart Tqerbust

ziɣmaranəvnuaxxam/anəvnuləhjud/aðxəmmənkanakkalsasðaməftuh/ð

Zik mi ara nebnu **axxam**, ad nebnu **lehyud**, ad xemmen kan akka **lsas** d amecɬuh, d
axəmmuz/aðvnunləhjud/sjinwərsaðifərrəf/mtijfərrəfadawin**lmaddərjaθ**/aðas
axemmuj, ad bnun lehyud syin yer-s ad **icerref**, mti ycerref ad d-awin **lmadderyat**, ad as-
fəllən fəlləs **ixanimən**/asərnun**θaxxurθ**/θagaraðaqərmud
ellen fell-aset **ixanimen**, ad as-rnun **takkurt**, tagara d **aqermud**.
mtiðajənkfan**axxam**sləvni/adsubbənarlqəfa/atsxəmmən/atsdzən/ats
Mti dayen kfan **axxam** s lebni, ad d-subben yer **lqəfa**, ad tt-xemmen, ad tt-**dzen**, ad tt-

wənən/atssəlxəns**waxal**/aðsəlxənulaðləhjudθikəltθaməzwaruθ/almaðazəkkani
wəneen, ad tt-**selyen** s **wakal**, ad selyen ula d lehyud tikelt tamedzwarut, alma d azekka-nni ad
asərnunθikəltənniðən/aðdzənamtiqu**udajnin**/asxəmmən**amazwar**/θissiðasawən/nniɣs/
as-rnun tikelt nniðen, ad ġen amtiq **udaynin**, ad as-xemmen **amazwar**, **tissi** d asawen, nnig-s
asfəllənjiwəntə**dwiqt**əruwxəmakkananzərizgarənni/asnəttakədtfən/
ad as-ellen yiwet n **tedwiqt** yer uxxam akken ad nzer izgaren-nni, ad as-nettak ad ččen s
sjinnamaluzən/lɔzihannidənasnəll**kanun**ði**θəxmərθ**/asnəxðəminjənað
yinna ma lužen, lğiha nniðen ad as-nəel **lkanun** di **teymert**, ad as-nexdem **inyen** ad
səggəjənfəlləsən/asfəllən**θaggurθ**ð**taq**/asfəllən**rzakanakkasləgraf**akkənað
seggayen fell-asen, ad as-ellen **taggurt** d **taq**, ad as-ellen **rza** kan akka s **ləgraf** akken ad
fuddənθaggurθnnicudden taggurt-nni.

I.2. Tifelwiyin n umawal**I.2.1. Amawal n Imceddalen**

Imceddalen			
At Ybrahim	Iwaquren	Asif asemmađ	At yaxlef
Acbayli	Acbayli	Acbayli	Acbayli
Aclim	Aclim	Aclim	Aclim
Addayni	Addaynin	Addayni	Addayni
Adekkan	Adekkan	Adekkan	Adekkan
Adles	Adles	Adles	Tagunsa
Ađerđaq	Ađerđaq	Ađerđaq	Ađerđaq
Ađerri	Ađerri	Ađerri	Ađerri
Aecciw	Aecciw	Aecciw	Aecciw
Afrag	Afrag	Afrag	Afrag
Ayanim	Ayanim	Ayanim	Ayanim
Akal	Akal	Akal	Akal
Akufi	Akufi	Akufi	Akufi
Alim	Alim	Alim	Alim
Amesmar	Amesmar	Amesmar	Amesmar
Amezzi	amezzi	Amezzi	Amezzi
Amnar	Amnar	Amnar	Amanr
Amrar	Amrar	Amrar	Amrar
Aqermud	Aqermud	Aqermud	Aqermud
Aqnader	Aqnader	Aqnader	Aqnader

Arqam	Arqam	Arqam	Arqam
Asalas	Asalas	Ajgu	Asalas
Asyar	Ncir	Ncir	Ncir
Asqif	Asqif	Asqif	Asqif
Aslay	Aslay	Aslay	Aslay
Axxam	Axxam	Axxam	Axxam
Ayeddid	Ayeddid	Ayeddid	Ayeddid
Azemzi	Azemzi	Azemzi	Azemzi
Azru	Azru	Azru	Azru
Dree	Dree	Dree	Dree
Iyyiden	Iyyiden	Iyyiden	Iyyiden
Imedriyen	Imedriyen	Imedriyen	Imedriyen
Inyan	Inyan	Inyan	Inyan
Aæemmur	Aæemmur	Aæemmur	Aæemmur
Isulas	Isulas	Isulas	Isulas
Lagref	Lagref	Lagref	Lagref
Lbir	Lbir	lbir	Lbir
Leybar	Leybar	Leybar	Leybar
Lğazya	Asalas alemmas	Lğazya	Lğazya
Lhid	Lhid	Lhid	Lhid
Lkanun	Lkanun	Lkanun	Lkanun
Lluḥ	Lluḥ	Lluḥ	Lluḥ
Lmeḍlae	Lmeḍlae	Lmeḍlae	Lmeḍlae
Lemdawed	Lemdawed	Amajwar	Amajwar

Lqaleb	Lqaleb	Lqaleb	Lqaleb
Lsas	Lsas	Lsas	Lsas
Sqef	Ssqef	Ssqef	Ssqef
Şşur	Şşur	Şşur	Şşur
Tabburt	Tabburt	Tabburt	Tabburt
Tadekkant	Tadekkant	Tadekkant	Tadekkant
Tadimt	Tadimt	Tadimt	Tadimt
Tađwiqt	Tađwiqt	Tađwiqt	Tađwiqt
Tagust	Tagust	Tagust	Tagust
Tayurfet	Tayurfet	Tayurfet	Tayurfet
Takwat	Takwat	Takwat	Takwat
Tamdart	Tamdart	Tamdart	Tamdart
Tarett	Taret	Taret	Taret
Tasara	Leedda	Tasara	Leedda
Tasga	Tasga	Tasga	Tasga
Taxabit	Taxabit	Taxabit	Taxabit
Taxxamt n tmes	Taxxamt n tmes	Taxxamt n tmes	Taxxamt n tmes
Tazribt	Tazribt	Tazribt	Tazribt
Tazuliyt	Tazuliyt	Tazuliyt	Tazuliyt
Ticerfin	Ticerfin	Ticerfin	Ticerfin
Tigejda	Tigejda	Tigejda	Tigejda
Tiyeryert	Tiyeryert	Lqaea	Tagnit
Tiymert	Tiymert	Tiymert	Tiymert
Tissi	Tissi	Tissi	Tissi

Tixmirt	Tixmirt	Tixmirt	Tixmirt
Tucanin	Tucanin	Tucanin	Tucanin
Tumlilt	Tumlilt	Tumlilt	Tumlilt
Ttaq	Ttaq	Ttaq	Ttaq
Ttub	Ttub	Ttub	Ttub
Zzerb	Zzerb	Zzerb	Zzerb

I.2.2. Amawal n Uybalu

Aybalu			
Ibehlal	At hemdun	Sellum	Taqerbust
Acbayli	Acbayli	Acbayli	Acbayli
Aclim	Aclim	Aclim	Aclim
Adaynin	Adaynin	Adaynin	Adaynin
Adekkan	adekkan	adekkan	Adekkan
Adles	Adles	Adles	Adles
Ađerđaq	Ađerđaq	Ađerđaq	Ađerđaq
Asqaf	Asqaf	Asqaf	Asqaf
Aecciw	Aecciw	Aecciw	Aecciw
Afrag	Afrag	Afrag	Afrag
Iyanimen	Ayanim	Ayanim	Ayanim
Akal	Akal	Akal	Akal
Akufi	tikufatin	tikufatin	Akufi
Alim	Alim	Alim	Alim
Amesmar	Amesmar	Amesmar	Amesmar
Amezzi	Amezzi	Amezzi	Amezzi
Amnar	Amnar	Amnar	Amnar
Amrar	Amrar	Amrar	Amrar
Lqermud	Lqermud	Lqermud	Lqermud
Aqnađri	Aqnađri	Aqnađri	Aqnađri
Ireqqimen	Ireqqimen	Ireqqimen	Ireqqimen
Ijga	Ijga	Ijga	Ijga

Asyar	Ncir	Ncir	Ncir
Asqif	Asqif	Asqif	Asqif
Aslay	Aslay	Aslay	Aslay
Axxam	Axxam	Axxam	Axxam
Ayeddid	Tazeelugt	Tazeelugt	Ayeddid
Azemzi	Azemzi	Azemzi	Azemzi
Izra	Idyayen	Izra	Idyayen
Bab ddar	Bab ddar	Bab ddar	Bab ddar
Dree	Taderraet	Dree	Dree
Iyyiden	Iyyiden	Iyyiden	Iyyiden
Lmadderya	Lmadderya	Lmadderya	Lmadderya
Inyen	Inyen	Inyen	Inyen
Iremmueen	Iremmueen	Iremmueen	Iremmueen
Ijga	ijga	Ijga	Ijga
Ilzu	Ilzu	Ilzu	Ilzu
Lbir	Lbir	Lbir	Lbir
Leyber	Leybar	Leyber	Leyber
Lğazya	Lğazya	Lğazya	Lğazya
Lehyud	Lehyud	Lhid	Lhid
Lkanun	lkanun	lkanun	lkanun
Lluḥ	Lluḥ	Lluḥ	Lluḥ
Asellum	Asellum	asellum	asellum
Amajwar	amajwar	mdawed	amajwar
Lqaleb	Lqaleb	Lqaleb	Lqaleb

Lsas	Lsas	Lsas	Lsas
Ssqef	Ssqef	Ssqef	Ssqef
Şşur	Şşur	Şşur	Şşur
Taggurt	Taggurt	Taggurt	Taggurt
Tadekkant	Tadekkant	Tadekkant	Tadekkant
Tadimt	Tadimt	Tadimt	Tadimt
Tađwiqt	Tađwiqt	Tađwiqt	Tađwiqt
Tagust	Tagust	Tagust	Tagust
Tiyurfatin	Tiyurfatin	Tixxamin	Tiyurfatin
Tikwatin	Tikwatin	Tikwatin	Tikwatin
Timeđhart	Timeđhart	Timeđhart	Timeđhart
Taret	Taret	Taret	Taret
Tisariwin	tasara	tisariwin	tasara
Tisga	Tasga	Tasga	Tasga
Taxabit	Taxabit	Taxabit	Taxabit
Taxxamt leafya	Taxxamt leafya	Taxxamt lefya	Taxxamt leafya
Tazribt	Tazribt	Tazribt	Tazribt
Tazulixt	Tazulixt	Tazulixt	Tazuliqt
Ticrafin	Ticrafin	Ticrafin	Ticrafin
Tigejda	tigejdit	tigejdit	tigejdit
Lqaæa	Tiyeryart	Lqaæa	Tiyeryart
Tiymert	Tiymert	Tiymert	Tiymert
Tissi	Tissi	Tissi	Tissi
Tixmirt	Tixmirt	Tixmirt	Tixmirt

Tucanin	Tucanin	Tucanin	Tucanin
Tumlilt	Tumlilt	Tumlilt	Tumlilt
Ṭṭaq	Ṭṭaq	Ṭṭaq	Ṭṭaq
Ṭṭub	Ṭṭub	Ṭṭub	Ṭṭub
Zzerb	Zzerb	Zzerb	Zzerb

I.3. Tabadut n wammud

Awal	Tabadut-is
Acbayli	D lhila yettwexdemmen s ideqqi i meslant tlawin, Ttarran zdaxel-is zzit yettawi azal n 100 litrat.
Aclim	D iqecran n temzin akked yirden nessexdem-iten deg lebni akked usemlili n lhid nrennu-as akal d waman.
Adaynin	Deg-s i ttilin iyersiwen am yizgaren, lmal, iyuzad, yezga-d di tama tazelmađt yer tewwurt, yettef amur seg kred deg uxxam deg-s i yettili umajwar.
Adekkan	Xedmen-t s ttab i seeu azal n lmitra, ttarran fell-as lahwat ideqqi i txeddem tmettut am tibuqalin, tirbutin
Adles	D tagunsa, d ssenf n yimi yettili deg udrar ttawint-id tlawin d timaqunin yef izugar-nsent akken ad seqfen s-yes. D leelf n tsita .
Aderdaq	D imyi, ini-ines d awray, yettili deg tafsut.
Aderri	D ayen yeenan asqaf ney adari n wexxam yezmer ad yili s wedles, s uyanim ney s uqarmud.
Aecciwi	D taxxamt yebnan s iceewawen, tderra s tsariwin d wedles, yettili deg dis n uxxam srusun deg-s asayur.
Afrag	Yettili zdat n uxxam, d amkan yellan ger yixxamen n lhara, ayen i carken ixxamen n yiwet n twacult, ad tafed deg-s tjur am ; tanqalt, tazemmurt, talxuxt.
Ayanim	Ssenf n yimi, ini-is d awray, i d-yettemyin anda llan waman, d arqam am usyar yerna d ayezfan atas, ttekksen-t-id deg tegrest. nesexdam-it deg usqaf n uxxam.

Akal	Ayen is temmug tqcart n lqaæa ; tumlilt, akal uzwiḡ, akal awray...
akufi	D taqlilt tameqqrant zdaxel n uxxam, nnig udekkan. Banun-t s wakal ttarran-as tumlilt, ggaren zdaxel-is irden d temzin akked yiniyman.
Alim	Iylen n yirden mi ara yerwet, rennunt i texmirt.
Amesmar	D annater tteḡfen s-yes tawwurt, lwaḡ, aqarmud ...
Amezzi	D aslay d weḡead n wexxam s tixmirt akked uzemzi.
Amnar	Yettili yef tewwurt, d netta iferqen ger wexxam d ufrag yezmer ad yili n ncir naḡ n wezru. Xedman-t akken ur d-ttuḡalen ara waman ḡer wexxam.
Amrar	Yettili-d s usemlili d uzetṭa n laxyuḡ, xadman-t akken ad tṭfen syes sqef n wedles.
Amujwar, Lmedwed	Yettili deg uddaynin ; d win i ḡer ttaken læelf i yizgaren d lmal.
Aqarmud	Yettili d azeggay, yettwaxdem s ideqqi sexdamen-t deg usqaf n wexxam.
Aqnaḡer	Yettili am umnar di tewwurt d netta i yetṭfan tisariwin n tewwurt.
arqam	D tilawin i ten-ixedmen, s tucanin d umureḡ.
Asalas, ajgu	Yettili deg ssqef n wexxam ; d taḡawsa n usyar i zeggren si lḡiḡ ar lḡiḡ.
Asḡer, ncir	D akcud sexdament deg usqaf n wexxam.
Asqif	Yettili yef tewwurt n berra, din i qeddcen tlawin, tikwal ttejmaæen deg-s yirgazen akken ad mmeslayen yef wayen i ten-yeenan.
Aslay	D amsal n laḡyud s texmirt akked tumlilt.
Axxam	Iseæeu azal n 5 ar 7 n lmitrat deg teḡzi, 4,5 n lmitrat deg tehri ,03 n lmitrat deg tidḡi. Axxam n leḡbayel bennun-t s wakal d wezru rennun-as tixmirt

	akked tumlilt d tuccanin i cabaḥa-is. Yebḍa yef 03 n yimuren : tiyeryert, adaynin, tissi.
Ayeddid, tazeelugt	Lḥila n weglim n tayat ttaren zdaxel-is aman akken ad qiman d isemmaḍen.
Azemzi	D azru alegyen d arqaqan am tablaḥ sexdemmen-t i wakken ad mezzin axxam.
Azru, adyay	D adlaḍ bennun yes laḥyuḍ n wexxam.
Bab ddar	D ṣṣur ameqran i d-yezzin i wexxam d ufrag.
Dree, taderett	D lmeftaḥ ttaren tawwurt s yes.
Iyyiden	D ayen d-iggarin mi ara iray wesyar.
Imedriyen	D isyaren, d ilebḥanen ttwasexdamen deg usqaf
Inyan	D ablaḍ i yef tettrusu teccuyt, ttilin di tlata.
Iremmuḗen, aremmue	D tirect nay d tafa n wakal.
Lagref, ilzu	D sselk, lxid n wuzzal.
Lbir	Ttyizint deg lqa3a akken ad jebden aman.
Leybar	Ayen i d-tekksen seg addaynin, mi ara t-id-berzen.
Lḡazya, asalas alemmas	D aslas d ameqran yetṭef si lqrn ar lqarn.
Lḥiḍ	D cyel n ubennay ; d asemlili n iṭubiyen ney n yizra wa yef wa deg dis n wa s texmirt ama yebna-d, s yes i d-nefreg axxam.

Lkanun	Yettili di tyeryert tɣiz-in-t yimdanen, sin akkin bannun-t s tɣub rrannun-as tlata ar reba n inyan. D amdun di tyeryert i deg ttiyin times n yisyaren.
Lluḥ	D ncir nay d tawwurt n ncir.
Lmeɗlaɛ, asellum	Allal s-yes ttalin, ttadren medden.
Lqaleb	Yettwaxdem s reba tencirin sexdamen-t akken ad seneen ittubiyen.
Lsas	Tɣiz-in-t deg tagnitt azal n yiyl.
Ssqef	Yebded yef kraḍ n yijga : lɣazya, d sin isulas ; yiwen di tama tazelmaḍt, wayed tayeffust. imaren ad as-rnun tisariwin akked uqarmud.
ṣṣur	Bennun-t s tɣub i ttezi-d akk i wexxam, xedman-as tawwurt.
Tawwurt	D nettat i d anekcum yer wexxam. Tella tawwurt n wexxam, tella tin n wefrag. Tezmzer ad tili tettwaxdem s ncir nay s wuzzal.
Tacbaylit	D tamecɗuḥt ttarran deg-s udi d tament, tettawi azal n 30 n litrat.
Tadekkant	Tettili deg yal axxam aqdim, ur ɛlayet ara am udekkan lama3na yezzifet, sexdamen-tt i tyimit.
Tadimt	D ayummu n ukufi. Tettwaxdem s ideqqi, tezmer ad tili d timɗewwart nay d tamrabeit.
Taɗwiqt	D ttaq amecɗuḥ, d imɗewwer.
Tagust	D ipiki yentan deg lḥiḍ.
Tayurfet, tixxamin	Tettili nnig n wexxam, xedman-as tincirin, ttɗerint. Ttalin ar yur-s s lmeɗlaɛ.
Takwat	Tettili d tamrabeit, ddaw n ukufi. Ttaran zdaxel-is laḥwal n tkuzint : tiḥalabin, tasilin...

Tamdart, timeḍhart	Tettili deg uxxam weqbel tazuliḡt deg-s i ssiriden, i cucufen yimdanen.
Taret	Ini-is d amellal xedman-tt deg uslay n wexxam.
Tasara, læeddda	D isyaren d irqaqen srusun-ten yef isulas akken ad sufyen sqef, d nuttenti ara yettffen aqarmud.
Tasga	Tasea azal d ameqran ar leqbayel, tettili si lḡiha tayeffust.
Taxabit	D tebbetit tameqrant ttarran zdaxel-is zzit.
Taxxamt n tmes, Taxxamt n læafya	Tettili yer uxxam, bennun-t s tḡub xedman-as tisariwin d wedles.d taxxamt n nwal d useggi.
Tazribt	D tabriḡt tamecḡuḡt, tettili ger sin yixxamen.
Tazuliḡt, tazulixt	D axjid amecḡuḡ, Yettili ar umnar n tawwurt akked ufrag.
Ticerfin	D laḡyuḡ n tḡub neḡ n wezru.
Tigejda	D asyer azuren d netta i yettaḡafen isulas n uxxam.
Tiyeryert, lqaæa	D tagnitt, teḡḡef sin yef kraḡ n yimuren deg uxxam. Deg-s i d-ttnejmaæ twacult yer lkanun deg wussan n tegrest. Aḡens n tyeryert xedment s tumlilt rannun-as tuccanin i cbaḡa.
Tiymert	D teḡnay-t, tettili-d s temlilit n snat n tcerfin.
Tissi	Tettili nnig udaynin, tseæu azal n 1,5 deg tididi. Ttaren deg-s iḡuyak d wayen sean, ttarran-t dayen i tḡuni ma yella d tḡiq, tseæu taḡwiḡt tamecḡuḡt.

Tixmirt	Xedman-tt s wakal rannun-as alim, aclim ney leyber yal yiwen akken yezmer, sebzagen-tt s waman tteğgan-tt azal n yumayen ney teltyam akken ad tt-sxedmen deg lebni n lehyuḍ ney deg uḍerri n uxxam.
Tuccanin	D imyi, ini -ines d arbiḗi xedman-t i tyeryert i wakken ad ticbiḥ ad tettiriq.
Tumlilt	D azru amellal ad t-id-awint tlawin seg udrar ad tezzunt, ad t-neydent imaren ad at-sbezgan-t s waman cewḍent
ṭṭaq	Yettili d amrebḗi, xedman-t s wesyar. Deg tzeqqa, d amkan i seg d-tkeccem tafat, abeḥri yer daxel.
ṭṭub	D akal iwumi rennun alim, sebzagen-t s waman.
zzerb	I tezzi-d i wexxam akked ufrag, xedman-t s icaewawen i cuddun s yilzu.

I.4. Tawsit d umḍan n wammud

Awal	Amalay asuf	Amalay asget	unti asuf	Unti asget
Acbayli	Acbayli	Icbayliyen	Tacbaylit	Ticbayliyen
Aclim	Aclim	Icelman	Taclimt	
adaynin	adaynin			
Adekkan	Adekkan	Idekkanen	Tadekkant	Tidekkanin
adyay	Adyay	Idyayen		
adles	adles			
Aḍerḍaq	Aḍerḍaq			
Aḍerri	Aḍerri			
Aecciw	Aecciw	Ieewan, iecciwen	Taecciwt	Tieacwatin
Aemmur	Aemmur	Iemmuren	Taemmurt	

afraq	afraq	Ifergan	Tafragt	Tifergatin
Ayanim	Ayanim	Iyunam	Tayanimt	Tiyunam
ajgu	Ajgu	Ijga		Tijga
Akal	Akal			
akufi	akufi	Ikufan	takufit	Tikufatin
Alim	Alim			
Amaderyi	Amaderyi	Imedriyen		
Amesmar	Amesmar	Imesmaren	Tamesmart	Timesmarin
Amezzi	Amezzi			
Amnar	Amnar	Imnaren	Tamnart	Timnarin
Amrar	Amrar	Imraren	tamrart	Timrarin
Amujwar	Amujwar	Imujwaren		
Aqarmud	Aqarmud	Iqremyad		
Aqnader	aqnader	Iqnadriyen		
arqam	arqam	Irqimen		
Asalas	Asalas	Isulas		Tisulas
Asalas alemmas	Asalas alemmas	Isulas ilemmasen		
Asellum	Asellum	Isellumen		
Asyar	Asyar	Isyaren		
Asqif	Asqif	Isqifen	Tasqift	Tesqifin
Aslay	Aslay			
Axxam	axxam	Ixxamen	Taxxamt	Tixxamin
Ayeddid,	Ayeddid	Iyeddiden		

Azemzi	Azemzi	Izemza		
Azru	Azru	Izra	Tazrut	
Bab ddar	Bab ddar			
Dreε	Dreε	Drue	Taderεett	
Iyiyden		Iyiyden		
ilzu	ilzu	Ilza		
Inyan	Ini	Inyan		
Iremmueen	Aremmueε	Iremmueen		Tiremmuein
Lagref	Lagref	Lagrafat		
Lbir	lbir	Labyur		
Leybar		Leybar		
læddda			Lædda	
Lgazyā			Lgazyā	
Lhiḍ	Lhiḍ	Lahyuḍ		
Lkanun	Lkanun	Lakwan		
Lluḥ	Lluḥ	Llwaḥ		
Lmedwed	Lmedwed	Lemdawdat		
Lmedlæε	Lmedlæε	Lmedlæεat		
lqæa			Lqæa	Laqwaεi
Lqaleb	Lqaleb	Iqulab		
Lsas	Llsas	Llsisan		
Ncir		Ncir	Tancirt	Tincirin
Ssqef	Ssqef	Ssqfat		
Şşur	şşur	Leşşwar		

Tadimt			Tadimt	Tidima
Taggurt			Taggurt	tiggura
Tagnit			Tagnit	Tegnatin
Tagunsa				Tagunsa
Tagust			Tagust	Tigusa
Tayurfet			Tayurfet	Tiyurfatin
Takwat			Takwat	Tikwatin
Tamdart			Tamdart	timdarin
Taret			Taret	
Tasara			Tasara	Tisariwin
Tasga			Tasga	Tisga
Taxabit	Axabi	Ixabiyen	Taxabit	Tixubay
Taxxamt leafya			Taxxamt leafya	Tixxamin leafya
Taxxamt n tmes			Taxxamt n tmes	Tixxamin n tmes
tazeɛluqt	Azeɛluq	Izeɛluqen	Tazeɛluqt	Tizeɛluqin
Tazribt	Azrib		Tazribt	Tizribin
Tazuliyt	Azuliy	Izuliyen	Tazuliyt	Tizuliyen
tazulixt	Azulix		Tazulixt	Tizulixen
Ticerfin	Acraf	Icerfen	Tecraft	Ticerfin
Tigejda	igejdi	Igejda	Tigejdit	Tigejda
Tiyeryert			Tiyeryert	Tiyreyyer
Tiymert	iymer	Iyemrawen	Tiymert	Tiyemrawin
timedhart			Timedhart	Timedhar

Tissi			Tissi	Tissiwin
Tixmirt	Ixmirt	Ixmiren	Tixmirt	Tixmirin
Tuccanin				Tucanin
Tumlilt	Umlil		Tumlilt	Tumlilin
tṭaq	tṭaq	Laḍwaq	Taḍwiqt	Tiḍwiqin
tṭub	tṭub	Iṭubiyen		
zzerb	zzerb	Lezzrub		

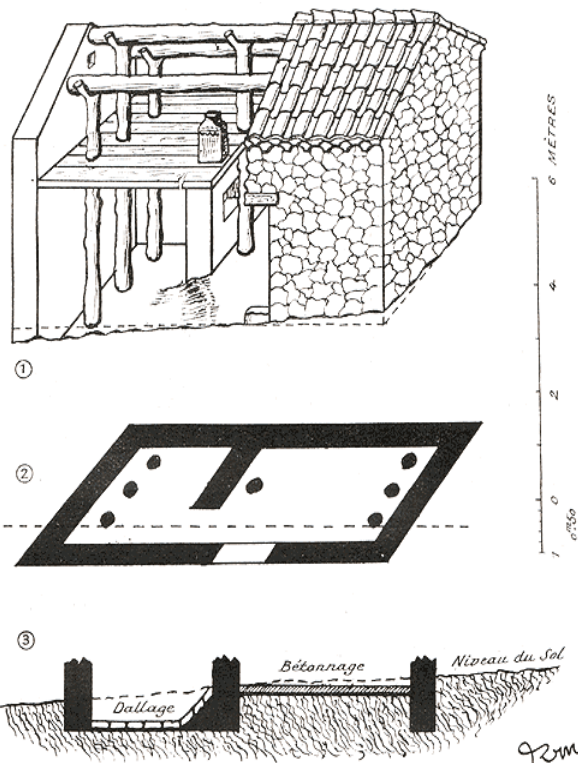
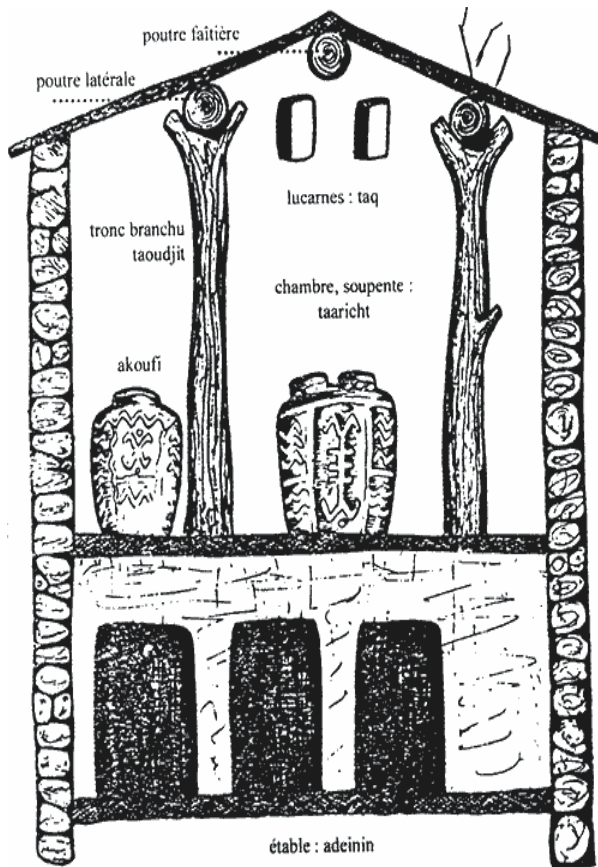

FIG. 1. — Vue cavalière, plan et coupe d'une maison kabyle.

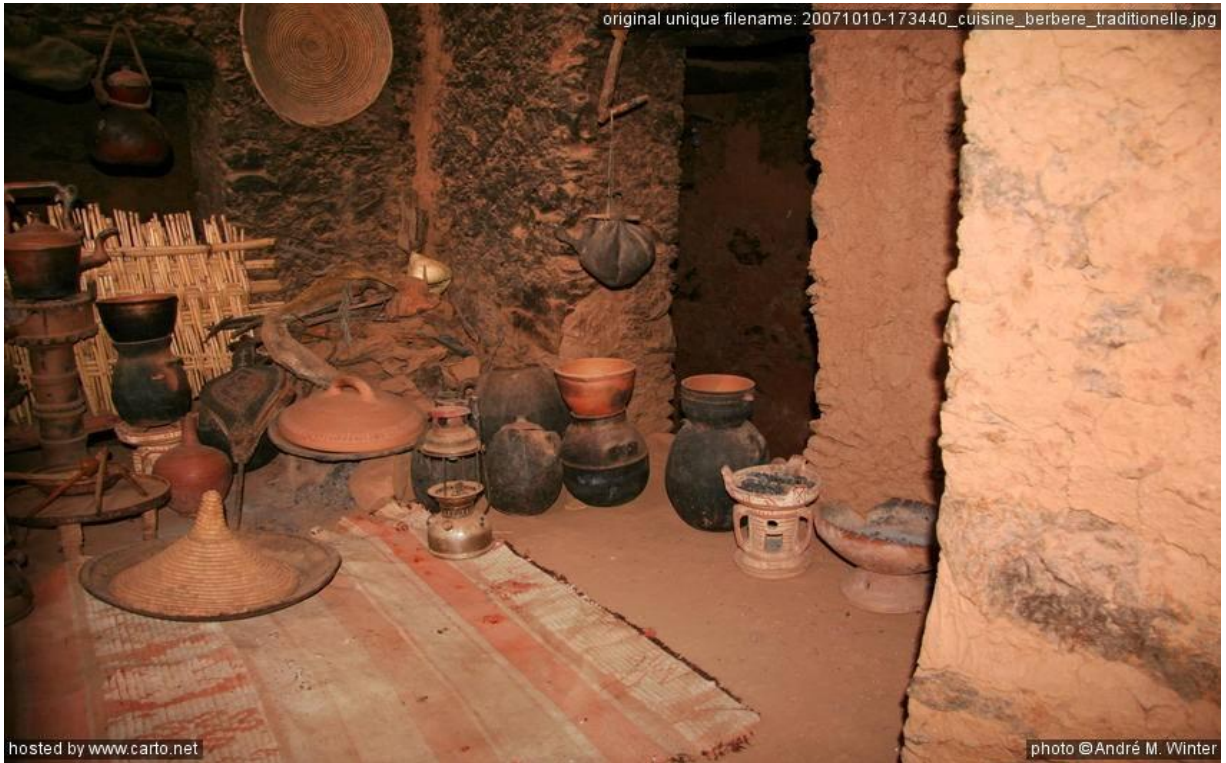
Axxam

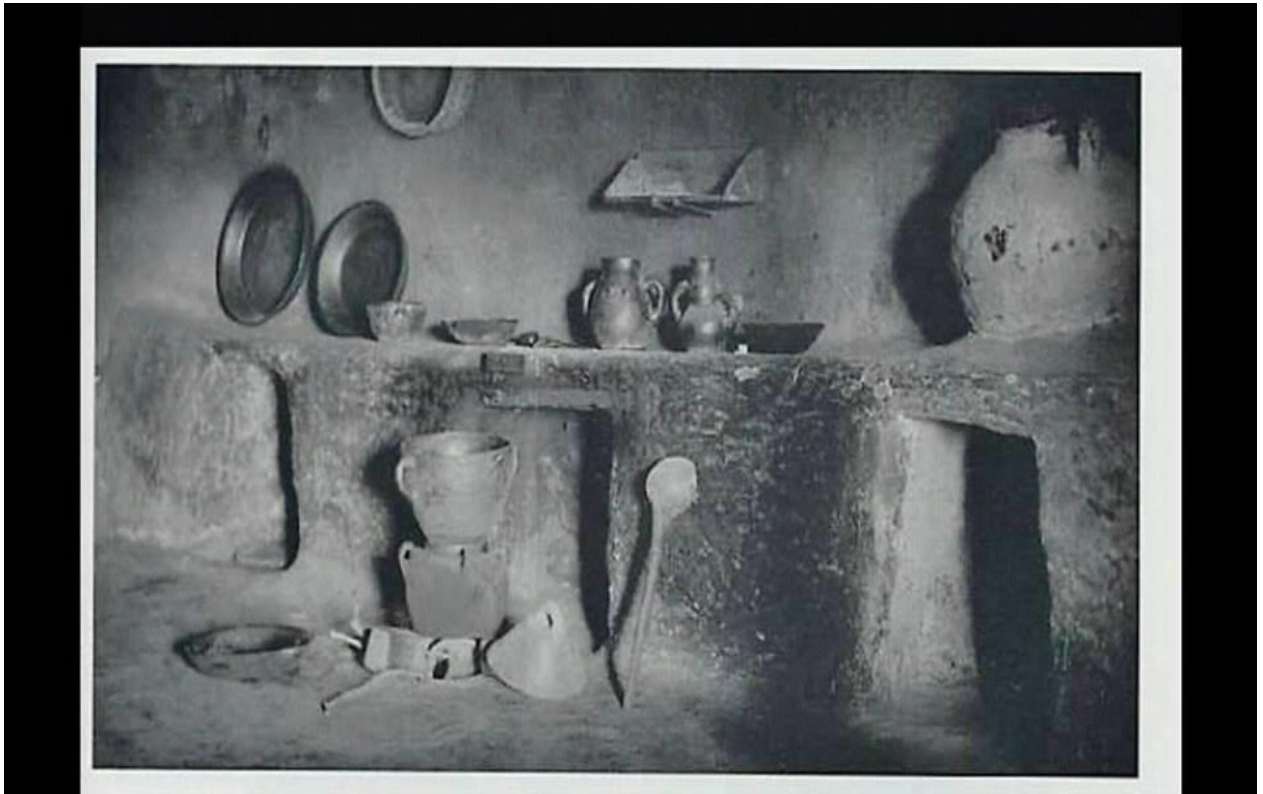
Ssqef

Lğazya

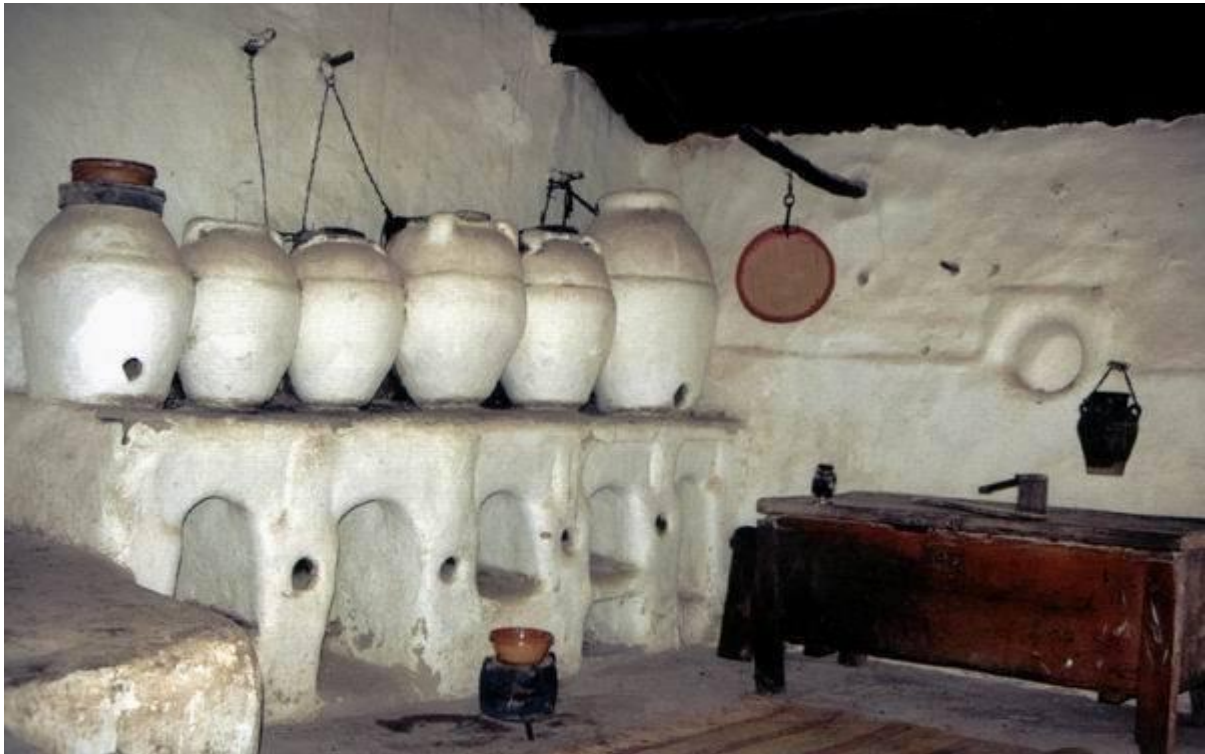
Ayeddid

Tikwatin

Adekkan

Tikufatin

Tawwurt

Şşur

Tissi

Lkanun

Axxam

I.6. Amawal

Addad amaruz : l'état d'annexion

Addad ilelli : l'état libre

Addad : l'état

Agbur : table de matiere

Agrew : enssemble

Aknaw : synonyme

Amalay : masculin

Amawal : lexique

Amaway : hyperonymie

Amđan : nombre

Amerwes : métaphore

Amettwawi : hyponymie

Amili : convergence

Ammud : corpus

Aneflisem : métonymie

Areṭṭal : emprunt

Asalay : schéme

Aserwes : comparaison

Asget agensay : pluriel extérne

Asget azyaray : pluriel intérne

Asget : pluriel

Assay : relation

Asuddem n tyara : derivation expresive

Asuddem : derivation

Asuddes : composition

Asuf : singulier

Azar : racine

Idrisen : textes

Isem : nom

Tacbeyt : méthatése

Tagetnamka : polysemie

Tagrayt : conclusion

Takenwa : synonymie

Takerdit : carte

Talya : forme

Talyawit : morphologie

Talulya : homonymie

Tanđawit : variation

Tasleđt : analyse

Tasnamkant : sémantique

Tawsit : genre

Tayunt : unité

Tazwart : introduction

Tifelwiyin : tableau

Tiybula : bibliographie

Timerna : annexes

Timitar tigejdanin : modalités obligatoires

Unti : féminin

Agbur

Tazwart	08
Ixef amezwaru :	
I. Tazrawt talyawit n umawal.....	10
I.1. Isem.....	11
I.1.1. Timitar tigejdanin n yismawen.....	12
I.1.1.A.Tawsit.....	12
I.1.1.A.1. Amalay.....	12
I.1.1.A.2. Unti.....	12
I.1.1.A.3. Assayen ger umalay d unti	13
I.1.1.B. Amɗan.....	14
I.1.1.B.1. Asget agensay.....	14
I.1.1.B.2. Asget azyaray.....	15
I.1.1.B.3. Asget s usdukkel n ugensay d uzyaray.....	15
I.1.1.C. Addad.....	15
I.1.1.C.1. Addad ilelli.....	16
I.1.1.C.2. Addad amaruz.....	16
I.1.1.C.3. Talya n waddad amaruz.....	16
I.2. Tasleɗt talyawit n yismawen uddisen.....	17
I.2.1. Asuddes.....	17
I.2.1.A. Asuddes s usenteɗ.....	17
I.2.1.B. Asuddes s usdukkel.....	18
I.2.2. Asuddem.....	18
I.2.2.A. Asuddem n teyda.....	19
I.2.2.A.1. Anawen n yismawen isuddimen.....	19
I.2.2.B. Asuddem n tyara.....	19
I.2.2.B.1. Asuddem s usezleg ney s uɗawed n tergalin.....	20
I.3. Ismawen irettalen.....	20

I.3.1. Leşnaf n yismawen irettalen.....	20
I.3.1.A. llan wid yemmuzyen.....	20
I.3.1.B. llan wid ur nemmuzyen ara.....	21
I.3.1.C. llan wid yemmuzyen cwiṭ kan.....	21
I.3.2. Azar n irettalen.....	21
Ixef wis ssin :	
II. Tazrawt tasnamkant n umawal.....	23
II.1. Asilay asnamkan n yismawen.....	23
II.1.1. Assayen n umyellel.....	23
II.1.1.A. Amaway ~ Amettwawi.....	23
II.1.1.B. Agrew ~ Tayunt	24
II.1.2. Assayen n teyda.....	24
II.1.2.A. Takenwa.....	24
II.1.2.B. Tagetnamka.....	25
II.1.2.C. Talulya	25
II.2. Asemmi s ubeddel n unamek.....	26
II.2.1. Asemmi s umerwes.....	26
II.2.2. Asemmi s uneflisem.....	26
II.3. Anamek yerşan yef uzar n yisem	27
II.4. Aserwes n umawal.....	27
II.4.1. Amili.....	27
Ixef wis kraḍ :	
III. Tikerdiwin.....	29
Tagrayt.....	44
Tiybula.....	46
Timerna.....	48
I. Ammud.....	48
I.1. İdrisen.....	48

I.2. Tifelwiyin n umawal.....	64
I.2.1. Amawal n imceddalen.....	64
I.2.2. Amawal n uybalu.....	67
I.3. Tabadut n wammud	70
I.4. Tawsit d umḍan n wammud.....	75
I.5. Tugna.....	80
I.6. Amawal.....	87